

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103002/I/2017/3374106955

**Pohľadávky z obchodného styku ako predmet
účtovníctva v SR**

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

**Pohl'adávky z obchodného styku ako predmet
účtovníctva v SR**

Diplomová práca

Študijný program: Účtovníctvo a audítorstvo

Študijný odbor: Účtovníctvo

Školiace pracovisko: Katedra účtovníctva a audítorstva

Vedúci záverečnej práce: Ing. Ján Užík, PhD.

Bratislava 2017

Bc. Viera Pauliková

Čestné prehlásenie

Prehlasujem na svoju česť, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 19.04.2017

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcemu diplomovej práce pánovi Ing. Jánovi Užíkovi, PhD., za jeho cenné rady, odbornú pomoc a inšpiráciu pri písaní tejto záverečnej práce.

ABSTRAKT

PAULIKOVÁ, Viera: Pohľadávky z obchodného styku ako predmet účtovníctva v SR – Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva a audítorstva. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Ján Užík, PhD. - Bratislava: FHI EU, 2017, 75 strán.

Cieľom diplomovej práce je zamerať sa na účtovné zobrazenie vzniku pohľadávok z obchodného styku, účtovanie počas doby splatnosti, účtovanie a vykazovanie v prípade sporoch o uznaní pohľadávky a problematiku opravných položiek k nepremlčaným pohľadávkam. Práca je koncipovaná do troch kapitol. Obsahuje jednu schému, štyri tabuľky a sedem grafov. V prvej kapitole je vymedzenie súčasného stavu riešenej problematiky v súčasnosti z teoretického hľadiska. Úvodná časť prvej kapitoly je venovaná obsahovému vymedzeniu pohľadávok podľa slovenskej právnej úpravy. Druhá kapitola obsahuje cieľ práce, metodiku a metódy skúmania použité v diplomovej práci. Tretia kapitola ponúka konkrétne účtovné prípady v súvislosti s problematikou opravných položiek a odpisov k nepremlčaným pohľadávkam ako aj účtovanie a vykazovanie v prípade sporoch o uznanie pohľadávky.

Kľúčové slová:

pohľadávky z obchodného styku, nedobytné pohľadávky, účtovanie, vykazovanie.

ABSTRACT

PAULIKOVÁ, Viera: *Accounting of receivables in The Slovak Republic* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Economic Informatics; Department of Accountancy and Auditing. – Advisor: Ing. Ján Užík, PhD. - Bratislava: FHI EU, 2017, 75 pages.

The aim of thesis is to describe the receivables in the view of accounting, accounting in time period until maturity trade receivables, accounting and recognition in the case of open dispute to acknowledgment of debt and provision for bad and doubtful debts. The thesis is divided into three chapters. It contains one scheme, four tables and seven charts. The first chapter is focus on current theoretical definitions of receivables. In preclusion we devoted to arrangement of receivables in the view of Slovak legislation. The second chapter presents the objectives, methods and methodology of the examination embraced in the thesis. The third chapter offers concrete examples in context of provision and how to write off bad debts, moreover devotes to accounting and recognition in the case of open dispute to acknowledgment of debt. It also compares the accounting and tax laws through the concrete examples.

Key words:

trade receivables, irrecoverable receivables, accounting, recognition.

Zoznam použitých skratiek

AÚ – Analytický účet

DDU – Delivered Duty Unpaid – s dodaním clo neplatené

ECB – Európska centrálna banka

NBS – Národná banka Slovenska

Občiansky zákonník – Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník

Obchodný zákonník – Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

Postupy účtovania v PÚ - Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. Decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p.

Zákon o dani z príjmov – Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v z. n. p.

Zákon o DPH - Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v z. n. p.

Zákon o účtovníctve – Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v z. n. p.

Opatrenie o účtovnej závierke mikro účtovných jednotiek - Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 11.decembra 2013 č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky

Opatrenie o účtovnej závierke malých účtovných jednotiek – Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky

Opatrenie o účtovnej závierke veľkých účtovných jednotiek – Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z

individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu

Opatrenie 4455/2003-92- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 31. marca 2003 č. 4455/2003-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva

Z. z. – Zbierka zákonov

Obsah

Úvod	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky	13
1.1 Obsahové vymedzenie pohľadávok podľa právnej úpravy SR	14
1.2 Účtovný a právny aspekt pohľadávok z obchodného styku.....	15
1.3 Pohľadávky vyjadrené v cudzej mene	19
1.4 Účtovný aspekt pohľadávok z obchodného styku.....	22
1.5 Daňový aspekt pohľadávok z obchodného styku.....	27
2 Cieľ, metodika a metódy skúmania	32
3 Výsledky práce a diskusia	35
3.1 Postúpenie pohľadávok z účtovného a daňového hľadiska	35
3.2 Započítanie pohľadávok a záväzkov	42
3.3 Poistenie pohľadávok	44
3.4 Vykazovanie pohľadávok z obchodného styku	47
3.5 Riziká pohľadávok a ich eliminácia	54
3.6 Rizikovosť podnikateľského prostredia	57
3.7 Spôsoby vymáhania pohľadávok	63
3.7.1 Vymáhanie pohľadávok súdnou cestou	65
3.7.2 Exekučné vymáhanie pohľadávok	66
Záver	69
Použitá literatúra	71

Úvod

Každá účtovná jednotka, účtujúca v sústave podvojného účtovníctva (ďalej len "účtovná jednotka"), pôsobiaca v trhovej ekonomike má so svojím okolím rôzne vzťahy. Medzi najdôležitejšie vzťahy účtovnej jednotky patria neodmysliteľne odberateľsko-dodávateľské vzťahy, pretože majú priamy vplyv na fungovanie účtovnej jednotky. Nakoľko sú v týchto vzťahoch viazané finančné prostriedky, na ktorých je účtovná jednotka závislá pre nepretržité fungovanie svojej činnosti, je pre ňu dôležité evidovať a monitorovať každú jednotlivú pohľadávku. Vzhľadom na skutočnosť, že počet podnikov platobne neschopných v súčasnom ekonomickom prostredí vzrastá nielen v rámci krajín Európskej únie, prehľbuje sa potreba riadenia pohľadávok viac ako inokedy predtým. V mnohých podnikoch vybudovaný efektívny systém hospodárenia chýba, čo sa môže odzrkadliť na zhoršenej platobnej morálke, pod ktorú sa môže podpísať aj neschopnosť obchodných partnerov splácať dlžné sumy. Pre nepretržité fungovanie činnosti účtovnej jednotky je rozhodujúce, aby boli pohľadávky z obchodného styku inkasované v dohodnutej lehote splatnosti. V opačnom prípade to môže spôsobiť okrem zníženia platobnej schopnosti účtovnej jednotky, zaťažujúce procesy v súvislosti so získaním nesplatených pohľadávok a v konečnom dôsledku to môže mať aj likvidačné následky pre účtovnú jednotku. Postup vymáhania pohľadávok je v praxi veľmi nákladný a nemusí mať pre účtovnú jednotku vždy pozitívny výsledok. Preto je veľmi dôležité venovať náležitú pozornosť riadeniu pohľadávok hneď od začiatku, t.j. od ich vzniku až po ich vyradenie z evidencie. Riziko z nezaplatenia pohľadávok je možné znížiť tým, že účtovná jednotka bude aktívne sledovať plnenie svojich pohľadávok a v pravidelných intervaloch preverovať bonitu svojich odberateľov.

Pre správnu prezentáciu pohľadávok z obchodného styku musí účtovná jednotka pohľadávky správne charakterizovať, oceniť, pri ich vzniku zaúčtovať a následne vykázať v účtovnej závierke. V účtovnej závierke sa vykazujú tie pohľadávky, ktoré nie sú zinkasované ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Súčasne musí účtovná jednotka posúdiť reálnosť ocenenia pohľadávok, aby boli údaje v účtovnej závierke prezentované verne a pravdivo.

Téma záverečnej je veľmi aktuálna, a preto sme vychádzali z aktuálnej legislatívy, vzhľadom k častým zmenám, ktoré nastávajú v tejto oblasti. Vybraná téma má veľmi

široký rozsah a preto sme sa rozhodli venovať vybraným oblastiam problematiky pohľadávok. V diplomovej práci sa opierame výlučne o národnú právnu úpravu.

Diplomová práca je rozdelená do troch kapitol. V prvej kapitole sa venujeme súčasnému stavu riešenej problematiky z teoretického hľadiska. V úvodnej časti prvej kapitoly sa venujeme obsahovému vymedzeniu pohľadávok podľa slovenskej právnej úpravy. Následne definujeme pohľadávky z obchodného styku z účtovného a daňového hľadiska, pričom sa zameriavame na ich vznik, oceňovanie a tvorbu opravných položiek k pohľadávkam. Súbežne s účtovným hľadiskom si priblížime aj právne hľadisko vzniku a zániku pohľadávok.

Druhá kapitola obsahuje cieľ diplomovej práce ako aj definované metódy skúmania, ktoré sme pri vypracovaní záverečnej práce použili. Cieľom diplomovej práce je zameranie sa na účtovné zobrazenie vzniku pohľadávok z obchodného styku, účtovanie počas doby splatnosti, účtovanie a vykazovanie v prípade sporov o uznanie pohľadávky a problematike opravných položiek k nepremlčaným pohľadávkam.

V tretej kapitole práce uvádzame praktický pohľad na riešenie problematiky. Vzhľadom na vypracovanú komplexnú analýzu pohľadávok z účtovného, daňového a právneho aspektu v predošlých kapitolách diplomovej práce, v poslednej časti sa venujeme konkrétnym účtovným prípadom v súvislosti s problematikou pohľadávok.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

Počas podnikateľskej činnosti vznikajú účtovnej jednotke rôzne účtovné prípady, ktoré sa nazývajú zúčtovacie vzťahy, ktoré sa nazývajú zúčtovacie vzťahy a patria medzi najzložitejšie oblasti vzťahov účtovnej jednotky. Vďaka týmto vzťahom dochádza k pohybu majetku, záväzkov, vlastného imania a súvisia so vznikom nákladov a výnosov.

V legislatívnych podmienkach Slovenskej republiky sú obchodno-záväzkové vzťahy upravené zákonom č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v z. n. p. a zákonom č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v z. n. p. Úprava v Obchodnom zákonníku nie je komplexná, preto je potrebné niektoré otázky riešiť podľa ustanovení Občianskeho zákonníka ako napríklad právne úkony, uzatváranie zmlúv. Právne vzťahy podriadené Obchodnému zákonníku sa budú riadiť Občianskym zákonníkom v otázkach, ktoré Obchodný zákonník neupravuje. Podľa Obchodného zákonníka rozlišujeme relatívne a absolútne obchody na základe dvoch diferenciačných kritérií, ktorými sú:

- povaha subjektov zúčastňujúcich sa obchodov,
- samotná povaha obchodov.¹

Na základe týchto dvoch kritérií možno za obchodno-záväzkové vzťahy považovať:

- Relatívne obchody:
 - vzťah medzi podnikateľmi pri vykonávaní podnikateľskej činnosti tzv. dvojstranné obchody;
 - vzťah medzi podnikateľom a subjektom verejného práva (štát, územná samospráva, verejnoprávna inštitúcia), pričom podnikateľ realizuje svoju podnikateľskú činnosť a subjekt verejného práva zabezpečuje verejné potreby alebo vlastnú prevádzku;
- Absolútne obchody – záväzkové vzťahy, ktoré sa bez ohľadu na povahu účastníkov spravujú len ustanoveniami Obchodného zákonníka. Napríklad vzťahy medzi zakladateľmi obchodnej spoločnosti, medzi spoločníkmi a obchodnou spoločnosťou a pod.²

Obchodné právo používa na pomenovanie zúčtovacieho vzťahu pojem záväzkový vzťah, podľa ktorého je záväzkovým právnym vzťahom taký právny vzťah, v ktorom veriteľovi vzniká nárok na plnenie od dlžníka, a dlžníkovi naopak vzniká povinnosť

¹ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, § 261

² Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, § 261

záväzok (dlh) splniť. Z danej definície vyplýva, že obchodný zákonník upravuje nie len povahu celého vzťahu, ale aj povahu úkonu. Takýmto dôvodom vzniku záväzku môžu byť napríklad právne úkony (najmä zmluvy). Zúčtovacie vzťahy predstavujú rôzne pohľadávky a záväzky, ktoré vznikajú pri vykonávaní podnikateľskej činnosti účtovnou jednotkou, to znamená, že spolu vyjadrujú jednu obchodnú operáciu medzi dvoma účastníkmi vzťahu a vznik pohľadávky u jedného účastníka vyvolá súčasne vznik záväzku u druhého účastníka obchodného vzťahu. Nemôže nastať situácia, kedy by existovala pohľadávka bez súvisiaceho záväzku.³

1.1 Obsahové vymedzenie pohľadávok podľa právnej úpravy SR

Pohľadávky vyjadrujú zmenu kolobehu majetku vplyvom zmeny jeho vlastníctva, alebo zmien vo vzťahoch vznikajúcich vo vnútri účtovnej jednotky alebo vo vzťahoch k vonkajšiemu okoliu. Podmienky ich vykázania v účtovnej závierke, v Súvahe, sú stanovené v Zákone o účtovníctve. Podľa zákona o účtovníctve sú výsledkom minulých udalostí, v budúcnosti by (takmer isto) mali byť prínosom pre účtovnú jednotku a dajú sa verne oceniť.⁴

Z hľadiska chápania podstaty možno pohľadávky rozdeliť do dvoch skupín, a to:

- pohľadávky z obchodných vzťahov – vznikajú v účtovnej jednotke najčastejšie v súvislosti s realizáciou výkonov,
- pohľadávky z neinkasovaných nárokov účtovnej jednotky voči iným subjektom ako obchodným partnerom – vznikajú vnútri účtovnej jednotky alebo vo vzťahu k vonkajšiemu okoliu, napr. pohľadávky voči zamestnancom, pohľadávky z titulu daní a pod.

Z hľadiska úročenia sa pohľadávky členia na:

- úročené – k menovitej hodnote pohľadávky sa pripočíta, sú to pohľadávky typu napríklad zmenky na inkaso, poskytnuté pôžičky a pod.

³ MÁZIKOVÁ, K. 2013. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, spol. s r.o., 2013. s. 154. ISBN 978-80-8078-567-3.

⁴ SZÁSZOVÁ, R. – SZÁSZ, M: *Oceňovanie pohľadávok a záväzkov v cudzej mene v účtovníctve podnikateľov*. In: *Účtovníctvo – audítorstvo – daňovníctvo v teórii a praxi*, 10/2008. Súvaha, 2008, s. 354. ISSN 1335-2024.

- neúročené – sú uhradené v menovitej hodnote, napríklad pohľadávky z obchodného styku, pohľadávky voči zamestnancom a pod.⁵

Z časového hľadiska sa pohľadávky z obchodného styku členia na:

- krátkodobé pohľadávky - doba splatnosti je dohodnutá do jedného roka,
- dlhodobé pohľadávky – doba splatnosti je dlhšia ako jeden rok.⁶

Dohodnutá doba splatnosti pohľadávok je zmluvne dohodnutý termín do kedy sa majú pohľadávky splatiť. V obchodných vzťahoch sa termín úhrady stanoví na základe dohody zúčastnených účtovných jednotiek. Po dohode zúčastnených strán sa termín úhrady zobrazí na faktúrach, v zmluvách alebo iných dokladoch. Dohodnutá doba splatnosti je dôležitá z účtovného hľadiska na zaúčtovanie vzniku pohľadávky na príslušnom syntetickom účte. Je potrebné rozlišovať zostatkovú dobu splatnosti od dohodnutej doby splatnosti. Zostatková doba splatnosti sa zisťuje pri inventarizácii pohľadávok. Podľa zostatkovej doby splatnosti sa pohľadávky v Súvahe rozdelia na dlhodobé a krátkodobé. Zostatková doba vyjadruje časový úsek medzi dohodnutou dobou splatnosti a dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.⁷

1.2 Účtovný a právny aspekt pohľadávok z obchodného styku

Pohľadávky z ekonomického hľadiska sa považujú za formu poskytnutia obchodného úveru obchodnému partnerovi, ako prejav dobrých vzájomných dodávateľsko-odberateľských vzťahov medzi obchodnými partnermi. Dodávateľ nevyžaduje úhradu okamžite a tým financuje odberateľa, pretože mu dodal napríklad tovar bez okamžitej platby alebo iného plnenia.

⁵ MÁZIKOVÁ, K. 2013. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, spol. s r.o., 2013. s. 154. ISBN 978-80-8078-567-3.

⁶ GÁŠPÁROVÁ, E. 2014. Vznik, účtovanie a oceňovanie pohľadávok – vybrané problémy. In: *Dane a účtovníctvo v praxi: Podvojný účtovníctvo*, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vznik-uctovanie-a-ocenovanie-pohladavok-vybrane-problemy.m-2952.html>>

⁷ Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. Decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p., § 12 ods. 4, 5

Pohľadávky z účtovného hľadiska sú časťou aktív účtovnej jednotky, ktorá vznikla z uskutočnených účtovných prípadov (je výsledkom minulých udalostí), v budúcnosti z nej budú plynúť ekonomické úžitky a dá sa spoľahlivo oceniť.⁸

Pohľadávky z právneho hľadiska sú majetkovým právom, ktoré sú výsledkom záväzkového právneho vzťahu. Pohľadávky sú akoby medzistupňom medzi vlastným výkonom a platbou za výkon. Záväzkovým vzťahom je právny vzťah, z ktorého jednému účastníkovi (veriteľovi) vzniká právo na peňažné alebo iné plnenie (pohľadávka) od druhého účastníka (dlžníka) a dlžníkovi vzniká povinnosť splniť záväzok.⁹

Pohľadávky, ktoré vznikli za poskytnuté výkony, ako sú dodávky materiálu, prác, tovarov, služieb, alebo dlhodobého majetku, nazývame pohľadávky z obchodného styku. Pohľadávky však môžu účtovnej jednotke vzniknúť aj z rôznych iných dôvodov. Okamih vzniku pohľadávky je dôležitý pre jej zaúčtovanie. Podľa Postupov účtovania pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva sa vznik a zánik pohľadávky účtuje ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu podľa § 2 Postupov účtovania v PÚ. Vo vzťahu k pohládkam je dňom uskutočnenia účtovného prípadu deň:

- splnenia dodávky (vznik pohľadávky voči odberateľom),
- poskytnutia preddavku,
- vkladu do základného imania,
- odplatného nadobudnutia – nadobudnutie za protihodnotu,
- poskytnutia úveru alebo pôžičky,
- postúpenia pohľadávky,
- započítania pohľadávky,
- vkladu podniku alebo jeho časti,
- kúpy podniku alebo jeho časti,
- prevzatia nástupníckou účtovnou jednotkou od obchodnej spoločnosti alebo družstva zanikajúcich bez likvidácie,
- zámeny.¹⁰

⁸ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v z. n. p., § 2 ods. 4a)

⁹ DIATKA, S. 2014. Pohľadávky z právneho a daňového hľadiska. In: Daňové centrum: Odborné články, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/pohladavky-z-pravneho-a-danoveho-hladiska.htm>>

¹⁰ ADAMÍKOVÁ, M. 2013. Účtovanie pohľadávok v podvojnom účtovníctve. In: *Dane a účtovníctvo v praxi*. Podvojný účtovníctvo, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete:

Podkladom na účtovanie pohľadávok sú doklady preukazujúce ich vznik. Najčastejším dokladom pri pohľadávkach z obchodného styku sú vystavené faktúry. Doklad preukazujúci existenciu pohľadávok je potom podkladom pre ich zaúčtovanie v účtovníctve. Dôvodom vzniku pohľadávok z obchodného styku sú splnené a prevzaté dodávky. V záujme dobrých obchodných vzťahov je vhodné, ak si zmluvné strany dohodnú spôsob preukazovania uskutočnených dodávok. Z právneho hľadiska zodpovedajúcim potvrdením o vzniku pohľadávky z obchodného styku sú najčastejšie faktúry, listiny o splnení dodávok, napríklad podpísané dodacie listy o prevzatých dodávkach tovaru, materiálu, výrobkoch, podpísané súpisy vykonaných prác a preberacie protokoly pri dodávkach služieb a pod. Pohľadávky môžu zaniknúť:

- ich inkasom – peňažným plnením
- započítaním so záväzkami,
- postúpením,
- odpustením záväzku dlžníkovi,
- odpísaním.¹¹

Podľa Obchodného zákonníka, ktorý upravuje obchodné záväzkové vzťahy súvisiace s podnikaním, môže v dôsledku uplynutia **premlčacej doby** dochádzať k premlčaniu práva na vymáhanie pohľadávky. Premlčanie znamená uplynutie času stanoveného v zákone na vykonanie práva, čo má za následok zánik súdnej vymáhateľnosti premlčaného práva. Premlčaniu podliehajú všetky práva zo záväzkových vzťahov s výnimkou práva vypovedať zmluvu uzavretú na dobu neurčitú. Právo na plnenie povinnosti dlžníka premlčaním nezaniká, nemôže ho však priznať alebo uznať súd, ak povinná osoba namietne premlčanie po uplynutí premlčacej doby. Premlčacia doba plynie odo dňa, keď sa mal splniť záväzok alebo sa malo začať s jeho plnením (doba splatnosti). Pre každé čiastkové plnenie plynie premlčacia doba samostatne. Premlčacia doba môže začať plynúť, ak sa pre nesplnenie niektorého čiastkového záväzku stane splatný celý záväzok. Premlčacia doba je štyri roky podľa Obchodného zákonníka, ak zákon neustanovuje inak pre jednotlivé práva. Ak veriteľ za účelom uspokojenia svojho práva urobí akýkoľvek právny úkon, premlčacia doba prestáva plynúť. Premlčanie možno

<<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vznik-uctovanie-a-ocenovanie-pohladavok-vybrane-problemy.m-2952.html>>

¹¹ BAŠTINCOVÁ, A. 2014. *Účtovníctvo a dane fyzických osôb*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2014. s. 94. ISBN 978-80-8168-132-5.

oddialiť, ak dlžník svoj dlh uzná. Odo dňa písomného uznania dlhu začína plynúť nová premlčacia doba. Ak sa uznanie týka iba časti záväzku, začne plynúť nová premlčacia doba iba k tejto časti záväzku. Nevyhnutnou podmienkou je, aby bol záväzok dlžníka jednoznačne určený výškou a dôvodom s odkazom na príslušnú zmluvu alebo faktúru, prípadne iný preukazný doklad tak, aby nemohli vzniknúť žiadne pochybnosti, o ktorý záväzok ide. Pri pohľadávkach, ktoré vznikli v občiansko-právnych vzťahoch podľa Občianskeho zákonníka je premlčacia doba tri roky.¹²

Príslušenstvo pohľadávok tvoria úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením, t. j. súdny poplatok, trovy právneho zastúpenia a odmena exekútora.¹³

Oceňovanie predstavuje spôsob vyjadrenia hodnoty objektu oceneného v peňažných jednotkách. Spôsob ocenenia závisí od toho, akým spôsobom pohľadávka vznikla. Pohľadávka je po celú dobu existencie ocenená hodnotou, v ktorej bola ocenená prvýkrát pri vstupe do majetku účtovnej jednotky. Hodnotu pohľadávky je možné znižovať pomocou opravnej položky.

Dôležitosť oceňovania vyplýva z primárnej zásady účtovníctva, ktorou je zásada verného a pravdivého zobrazenia skutočnosti, ktoré sú predmetom účtovníctva. Podstatu oceňovania tvorí výber oceňovacej veličiny, ktorá sa vyberie na ocenenie. Podľa právnej úpravy účtovníctva je účtovná jednotka povinná majetok oceniť ku dňu ocenenia v peňažných jednotkách meny euro. Dňom ocenenia rozumieme:

- deň uskutočnenia účtovného prípadu (prvotné ocenenie),
- deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka (následné ocenenie),
- k inému dňu účtovného obdobia, ak si to vyžaduje osobitný predpis.¹⁴

Pohľadávky z obchodného styku predstavujú významnú časť celkových pohľadávok najmä v účtovných jednotkách zaoberajúcich sa výrobnou činnosťou, predajom tovaru, či poskytovaním služieb. Pri následnom ocenení, t.j. ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sa pohľadávky inventarizujú. Ak sa pri inventarizácii zistí, že ich suma je v skutočnosti iná, ako je ich suma v účtovníctve, musí sa zosúladiť účtovný

¹² Obchodný zákonník, § 387 - § 408

¹³ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 121 ods. 3

¹⁴ GÁŠPÁROVÁ, E. 2014. Vznik, účtovanie a oceňovanie pohľadávok – vybrané problémy. In: *Dane a účtovníctvo v praxi*: Podvojné účtovníctvo, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vznik-uctovovanie-a-ocenovanie-pohladavok-vybrane-problemy.m-2952.html>.

stav so skutočným stavom. Na overenie stavu pohľadávok sa v praxi využíva tzv. „odsúhlasenie pohľadávok“. Ide o písomné požiadanie odberateľov o potvrdenie nezinkasovaných pohľadávok. Pohľadávky sa oceňujú ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu:

- a) menovitou hodnotou pri vzniku pohľadávky, ktorou sa rozumie suma, na ktorú pohľadávka znie, t.j. suma uvedená na faktúre, kúpnej zmluve alebo inom doklade preukazujúcom vznik pohľadávky.
- b) obstarávacou cenou, za ktorú sa pohľadávka obstarala a náklady súvisiace s jej obstaraním. Nákladom súvisiacim s obstaraním pohľadávky je taký náklad, ktorého vynaloženie bolo podmienkou obstarania pohľadávky, napr. náklad na znalecké ocenenie nakupovaných pohľadávok, provízia poskytnutá sprostredkovateľovi, poplatky za právne úkony. Obstarávacía cena sa používa pri nadobudnutí pohľadávok odplatne alebo vkladom do základného imania. Pri nadobudnutí pohľadávky odplatne je cenou, za ktorú sa pohľadávka obstarala, čiastka dohodnutá zmluvne. Pri pohľadávke nadobudnutej vkladom sa cena pohľadávky stanoví na základe znaleckého posudku a hodnota vkladanej pohľadávky sa uvedie v spoločenskej zmluve alebo zakladateľskej zmluve.
- c) reálnou hodnotou pohľadávky nadobudnuté kúpou podniku alebo jeho časti, vkladom podniku alebo jeho časti a prevzaté nástupníckou účtovnou jednotkou od obchodnej spoločnosti alebo družstva zanikajúcich bez likvidácie. Ak účtovná jednotka kúpi podnik (alebo časť podniku), ktorého súčasťou sú aj pohľadávky, pohľadávky musí oceniť reálnou hodnotou, napr. ak ide o pohľadávku, ktorá nebola uspokojená v lehote splatnosti, reálnu hodnotu pohľadávky tvorí menovitá hodnota plus úrok z omeškania.¹⁵

1.3 Pohľadávky vyjadrené v cudzej mene

Podnikateľský subjekt je povinný viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku v peňažných jednotkách národnej meny, t.j. od 1. 1. 2009 v mene euro.

V účtovníctve podnikateľských subjektov vznikajú aj pohľadávky, ktoré sa oceňujú v cudzej mene na základe účtovných dokladov. O takýchto pohľadávkach podnikateľský

¹⁵ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v z. n. p., §25

subjekt musí účtovať súčasne v cudzej aj v domácej mene. Zo zákona o účtovníctve vyplýva podnikateľskému subjektu povinnosť prepočítať tieto pohľadávky na eurá ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu, to znamená v deň vzniku týchto pohľadávok, najčastejšie ku dňu splnenia dodávky. Pri prepočítaní sa použije referenčný výmenný kurz, určený a vyhlásený Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska v deň predchádzajúci dňu uskutočnenia účtovného prípadu alebo v iný deň, ak to ustanovuje osobitný predpis.

Pohľadávky vo forme poskytnutých preddavkov, pohľadávky z obchodného styku alebo pohľadávka, ktorou je dlhodobá poskytnutá pôžička vyjadrená v cudzej mene, teda v účtovníctve podnikateľských subjektov oceniať deň ich vzniku referenčným výmenným kurzom určeným a vyhláseným Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska v deň predchádzajúci dňu uskutočnenia účtovného prípadu.

Inkaso pohľadávky sa ocení v deň prijatia peňažných prostriedkov, pričom inkaso môže nastať bezhotovostne prijatím peňažných prostriedkov na bežný účet v banke, alebo inkasom bezhotovostne na devízový účet v banke.

Inkasovanie **bezhotovostne na bežný účet** v banke je špecifické tým, že pohľadávky v cudzej mene sa ocenia kurzom príslušnej komerčnej banky, v ktorej má podnikateľský subjekt zriadený bežný účet. Banka nakupuje cudziu menu od podnikateľského subjektu, preto sa použije kurz devíza-nákup.

Pri inkasovaní **bezhotovostne na devízový účet** v banke sa na ocenenie pohľadávky použije referenčný výmenný kurz Európskej centrálnej banky alebo Národnej banky Slovenska.

V deň uskutočnenia účtovného prípadu, ktorým je deň inkasa pohľadávky, môžu vzniknúť kurzové rozdiely, ktoré ovplyvňujú výsledok hospodárenia podnikateľského subjektu. Kurzový rozdiel predstavuje rozdiel medzi kurzom platným ku dňu vzniku pohľadávky a kurzom, ktorý bol použitý pri následnom inkase pohľadávky. Kurzové rozdiely môžu vzniknúť v podobe kurzového zisku alebo kurzovej straty.

Kurzový zisk vzniká, keď podnikateľský subjekt inkasuje viac ako pôvodne očakával, t.j. ak je pohľadávka v cudzej mene v deň jej vzniku prepočítaná na eurá nižšia ako suma prepočítaná príslušným kurzom v deň jej inkasa.

Kurzová straty vzniká, keď podnikateľský subjekt inkasuje menej ako pôvodne očakával, t.j. ak je pohľadávka v cudzej mene v deň jej vzniku prepočítaná na eurá vyššia ako suma prepočítaná príslušným kurzom v deň jej inkasa.

Vznikajúce kurzové rozdiely sa účtujú podľa postupov účtovania ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu z dôvodu inkasa pohľadávok so súvzťažným zápisom na ťarchu účtu 563 – Kurzové straty alebo v prospech účtu 663 – Kurzové zisky. Kurzové rozdiely sa účtujú ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu najmä z dôvodu postúpenia pohľadávky, vkladu pohľadávky do základného imania, vzájomného započítania pohľadávky.¹⁶

Podnikateľský subjekt si môže vybrať pri okamžitej kúpe alebo predaji cudzej meny jeden z dvoch kurzov, ktorý bude používať počas celej doby trvania účtovného obdobia. Môže si vybrať výmenný kurz, za ktorý bola cudzia mena nakúpená, alebo použije referenčný výmenný kurz, ktorý je určený a vyhlásený Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenská v deň uzavretia obchodu. Tieto dva kurzy sa líšia len tým, že v prvom prípade referenčný výmenný kurz bol určený a vyhlásený v deň predchádzajúci dňu uskutočnenia účtovného prípadu a nie v deň uskutočnenia účtovného prípadu ako je to v druhom prípade.

Podľa zákona o účtovníctve sa musí vykonať prepočet pohľadávok znejúcich na cudziu menu na eurá nielen ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu, ale aj ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, prípadne k inému dňu v priebehu účtovného obdobia, ak to vyžaduje osobitný predpis. Táto povinnosť sa však nevzťahuje na poskytnuté preddavky v cudzej mene, pretože ostávajú v ich pôvodnom ocenení.

V prípade, že existuje v účtovníctve podnikateľského subjektu pohľadávka v cudzej mene ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, to znamená, že pohľadávka nebola zinkasovaná a musí sa prepočítať referenčným výmenným kurzom určeným a vyhláseným Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska k tomuto dňu.

Rozdiel, ktorý vzniká medzi prvotným ocenením kurzom použitým ku dňu vzniku pohľadávky a ocenením kurzom, ktorý sa na prepočet pohľadávky použil ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, spôsobí vznik kurzového rozdielu. V prípade

¹⁶ Opatrenie MF SR č. 23054/2002-92 v z. n. p., § 24, ods. 1.

inkasa pohľadávky v nasledujúcom účtovnom období, sa bude porovnávať rozdiel medzi kurzom cudzej meny ku dňu inkasa pohľadávky oproti kurzu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie.

1.4 Účtovný aspekt pohľadávok z obchodného styku

Pohľadávky z obchodného styku **z účtovného hľadiska** zaraďujeme medzi zúčtovacie vzťahy. Podľa rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov, ktorá je súčasťou postupov účtovania, sa pohľadávky z obchodného styku účtujú na účtoch účtovej skupiny 31 – Pohľadávky. V účtovej skupine 31 sa účtujú podľa § 48 Postupov účtovania dlhodobé a krátkodobé pohľadávky z obchodných vzťahov, napr. voči odberateľom; poskytnuté preddavky dodávateľom s výnimkou preddavkov poskytnutých na obstaranie dlhodobého majetku. Rozlíšenie na dlhodobé a krátkodobé pohľadávky podľa dohodnutej doby splatnosti sa zabezpečí na analytických účtoch k jednotlivým syntetickým účtom. V účtovej skupine 31 sa účtujú krátkodobé a dlhodobé obchodné zmenky na inkaso, t.j. zmenkové pohľadávky a čistá hodnota zákazky, ak účtovná jednotka účtuje o zákazkovej výrobe podľa § 30 Postupov účtovania. Účty pohľadávok patria medzi účty aktív, na ktorých sa prírastky účtujú na ťarchu príslušného účtu pohľadávok. Zníženie stavu sa účtuje v prospech príslušného účtu pohľadávok.¹⁷

Na účte 311- Odberatelia sa účtujú pohľadávky voči odberateľom na základe vyhotovených faktúr alebo iných dokladov za splnené dodávky zásob vlastnej výroby a služieb, tovaru, zákazkovej výroby. Pohľadávky voči odberateľom sa účtujú na ťarchu účtu 311 – odberatelia so súvzťažným zápisom v prospech vecne príslušných účtov tržieb v účtovej triede 6 – Výnosy a v prospech účtu 343 – Daň z pridanej hodnoty u platiteľov DPH. Ak odberateľ odmietne alebo vráti dodávku a odmietnutie alebo vrátenie je oprávnené, zrušia sa pôvodné účtovné zápisy na účte 311 a na súvzťažných účtoch. V prospech účtu odberateľov sa účtujú prijaté platby (inkaso) pohľadávok, započítané a postúpené pohľadávky, vložené ako nepeňažný vklad do základného imania obchodnej spoločnosti alebo družstva a odpísané pohľadávky. Postúpené pohľadávky a odpísané pohľadávky pri trvalom upustení od ich vymáhania sa účtujú na ťarchu účtu 546 – Odpis pohľadávok alebo na ťarchu účtu 391 – Opravné položky k pohľadávkam, ak k príslušnej

¹⁷ Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. Decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p., § 48

pohľadávke je vytvorená opravná položka. Na účte 311 – Odberatelia účtuje dodávateľ aj v prípade uznaných reklamácií z realizovaných dodávok. Pod pojmom reklamácia môžeme rozumieť oznámenie odberateľa smerované dodávateľovi o chybách na výrobkoch, tovaroch, prácach či službách. Ak je výsledkom reklamačného konania vystavenie dobropisu na určitú sumu, pričom nedôjde k oprave alebo vráteniu dodávky, znamená to, že bola znížená cena dodávky. Spôsob účtovania o reklamácií bude závisieť od skutočnosti, či bola alebo nebola dodávka zaplatená. Na základe dobropisu dodávateľ účtuje:

- v prospech účtu 311 – Odberatelia, ak uznanie reklamácie dodávky predchádzalo inkasu pohľadávky (ide o zníženie pohľadávky),
- v prospech účtu 325 – Ostatné záväzky, ak k reklamácií dodávky došlo až po inkase reklamovanej dodávky (ide o účtovanie vzniku záväzku).

Podľa § 48 Postupov účtovania sa analytické účty vytvárajú podľa jednotlivých odberateľov a podľa jednotlivých druhov mien, v ktorých sú pohľadávky vyjadrené a v členení na pohľadávky dlhodobé s lehotou splatnosti dlhšou ako jeden rok a na pohľadávky krátkodobé s lehotou splatnosti najviac jeden rok. K jednotlivým syntetickým účtom sa vytvárajú analytické účty, pričom sa podľa Postupov účtovania v PÚ zohľadní členenie podľa:

- dohodnutej doby splatnosti a zostatkovej doby splatnosti,
- jednotlivých dlžníkov alebo rovnorodých skupín dlžníkov,
- jednotlivých mien – meny euro a cudzích mien,
- položiek účtovnej závierky, a to vrátane požiadaviek na zostavenie poznámok, členenie sa týka aj požiadaviek na zverejňovanie údajov z účtovnej závierky,
- potreby zúčtovania zdravotného, nemocenského a dôchodkového poistenia, príspevkov na poistenie v nezamestnanosti a príspevku do garančného fondu,
- potrieb finančného riadenia alebo iných potrieb účtovnej jednotky,
- iné hľadiská podľa potrieb účtovnej jednotky.¹⁸

Jedným z možných platobných prostriedkov na splatenie dlhu v rámci dodávateľsko-odberateľských vzťahov sú zmenky. Zmenka sa využíva v prípade, ak

¹⁸ GAŠPÁROVÁ, E. 2014. *Vznik, účtovanie a oceňovanie pohľadávok – vybrané problémy*. In Dane a účtovníctvo. [online]. 2014 roč. 14, č. 10 [cit. 15.04.2016] Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vznik-uctovanie-a-ocenovanie-pohladavok-vybrane-problemy.m-2952.html>>

odberateľ nemá v čase splatnosti svojho záväzku dostatok peňažných prostriedkov a dohodne sa s odberateľom, že svoj záväzok vyplatí vlastnou alebo cudzou zmenkou. V prípade účtovania zmenky ako platobného prostriedku sa zmenky považujú za pohľadávky. V účtovníctve veriteľa (dodávateľa) sa o zmenkách ako o platobnom prostriedku podľa § 15 Postupov účtovania v PÚ na účte 312 - Zmenky na inkaso. Obstarávacou cenou zmenky je hodnota pohľadávky. Prijatím zmenky na inkaso sa pohľadávka voči odberateľom mení na pohľadávku zmenkovú. Následne sa hodnota pohľadávky prevedie z účtu 311 – Odberatelia na účet 312 - Zmenky na inkaso. Hodnota zmenkovej pohľadávky na účte 312 – Zmenky na inkaso sa zvyšuje o dosahovaný úrokový výnos účtovaný v prospech účtu 662 – Úroky, a to vo vecnej a časovej súvislosti podľa spôsobu úročenia. Účtovná jednotka ako majiteľ zmenky na inkaso (remitent) môže so zmenkou postupovať napríklad takto:

- 1) zmenku si nechá a následne v lehote splatnosti ju predloží na inkaso zmenkovému dlžníkovi. Prijatá zmenka na inkaso sa účtuje na ťarchu účtu 312. Prijatá platba zo zaplatenia zmenky sa účtuje v prospech účtu 312 a na ťarchu účtu 221.
- 2) zmenku predloží ako cenný papier na eskont banke za účelom získania peňažných prostriedkov. Poskytnutie eskontného úveru sa účtuje v prospech účtu 232 – Eskontné úvery so súvzťažným zápisom na ťarchu účtu 221 – Bankové účty a 562 – Úroky, v časovej a vecnej súvislosti s účtovným obdobím. Eskontný úver sa splatí v deň úhrady zmenky zmenkovým dlžníkom., resp. v deň splatnosti zmenky.
- 3) zmenku predá tretej osobe, čím získa peňažné prostriedky pred lehotou splatnosti zmenky. Predaj zmenky sa účtuje ako postúpenie pohľadávky na účtoch 546 a 646. Pri predaji zmenky vzniká účtovnej jednotke záväzok z ručenia zmenky, ktorý sa účtuje na podsúvahovom účte.
- 4) zmenku použije na splatenie svojich záväzkov, t.j. prevedie zmenku rubopisom na ďalšiu osobu (indosatára). Účtovná jednotka sa stáva indosantom a vzniká jej ručiteľský záväzok z prevedenej (indosovanej) zmenky, ktorý sa účtuje na podsúvahovom účte. Úhrada záväzku zmenkou na inkaso sa účtuje na ťarchu účtu 321 – Dodávatelia a v prospech účtu 312.¹⁹

¹⁹ GÁŠPÁROVÁ, E. 2011. *Zmenky ako cenný papier, platobný a zabezpečovací prostriedok a ich zobrazenie v účtovníctve*. In Daňové centrum: Odborné články [online]. 2011 roč. 14, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: [http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/Zmenky-ako-cenny-papier-platobny-a-zabezpe covaci- prostriedok-a-ich-zobrazenie-v-uctovnictve-podnikatelov.html](http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/Zmenky-ako-cenny-papier-platobny-a-zabezpe-covací-prostriedok-a-ich-zobrazenie-v-uctovnictve-podnikatelov.html).

Eskont zmenky predstavuje prevod zmenky pred jej splatnosťou banke. Banka pred uskutočnením prevodu preverí finančnú situáciu zmenkového dlžníka a majiteľa zmenky. V prípade, ak banka zmenku prijme, poskytne eskontný úver a s majiteľom zmenky uzavrie zmluvu, v ktorej dohodne úrok, poplatok, resp. províziu za poskytnutý úver. Následne sa majiteľom zmenky stáva banka po prevode zmenky a predchádzajúcemu majiteľovi vyplatí sumu zmenky zníženú o diskontný úrok, náklady spojené s eskontom a províziu za zrealizovanie tejto operácie. Zmenkový dlžník má povinnosť vyplatiť zmenku banke, no v prípade ak svoju povinnosť nesplní v dobe splatnosti, banka zmenku vráti pôvodnému majiteľovi a ten bude musieť vyrovnať dlh voči banke. Pri eskonte zmenky bankou alebo pobočkou zahraničnej banky sa zmenka prevedie z účtu 312 – Zmenky na inkaso na účet 313 – Pohľadávky za eskontované cenné papiere v ocenení menovitou hodnotou so súvzťažným zápisom v prospech účtu 312.²⁰

K pohľadávkam z obchodného styku patria aj poskytnuté preddavky, ktoré sa účtujú na účte 314 - Poskytnuté preddavky. Účtujú sa tu poskytnuté preddavky dodávateľom pred splnením dodávky. Neúčtujú sa tu preddavky v súvislosti s obstaraním dlhodobého majetku, ktoré sa účtujú na účtoch 051, 052, 053.

Poskytnutie preddavku sa zaúčtuje na ľarchu účtu 314 – Poskytnuté preddavky a v prospech účtu 221 – Bankové účty alebo 211 – Pokladnica v závislosti od formy poskytnutého preddavku. Po splnení dodávky a jej vyúčtovaní dodávateľom sa poskytnutý preddavok zúčtuje v prospech účtu 314 – poskytnuté preddavky súvzťažne s účtom 321 – Dodávateľia.²¹

Ostatné pohľadávky z obchodného styku sú napríklad reklamácie voči dodávateľom, príjem prostredníctvom elektronickej registračnej pokladnice (v prípade úhrady platobnou kartou), nárok na záručný paušál pri prevzatí záväzku na záručné opravy a pohľadávky z predaja dlhodobého majetku a materiálu. Na účte 315 - Ostatné pohľadávky sa účtuje podľa § 48 Postupov účtovania v PÚ aj pri postúpení pohľadávok, ďalej pohľadávky za nevyfakturované dodávky výrobkov, tovarov a služieb, ktoré účtovná jednotka splnila pred dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, ale do uzavierania účtovných kníh ich nevyfakturovala odberateľovi, so súvzťažným zápisom v prospech

²⁰ GÁŠPÁROVÁ, E. 2011. *Zmenky v podvojnóm účtovníctve*. In Daňové centrum. [online]. 2015 roč. 14, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/4-1-zmenky-v-podvojnóm-uctovnictve.htm>>.

²¹ MÁZIKOVÁ, K. 2013. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, spol. s r.o., 2013. s. 174. ISBN 978-80-8078-567-3.

príslušného účtu tržieb. Účtuje sa tu tiež predpokladaný preplatok za elektrickú energiu, plyn, vodu, spotrebovanú do posledného dňa účtovného obdobia, ktorú dodávateľ nevyúčtoval do uzavierania účtovných kníh, so súvzťažným zápisom v prospech účtu 502 – Spotreba energie alebo 503 – Spotreba ostatných neskladovaných dodávok.²²

Na účte 316 – Čistá hodnota zákazky sa účtuje úprava výsledku zo zákazkovej výroby a zo zákazkovej výstavby nehnuteľnosti určenej na predaj ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Výsledok zo zákazky sa zisťuje metódou stupňa dokončenia zákazky alebo metódou nulového zisku podľa § 30 Postup

ov účtovania.²³

V súlade so zásadou opatrnosti sa v účtovnej závierke musia zohľadniť možné riziká a straty. V prípade pohľadávok z obchodného styku sa tieto možné riziká a straty vyjadrujú prostredníctvom tvorby opravných položiek. **Opravné položky** sa v účtovníctve vytvárajú:

- ak existuje opodstatnený predpoklad, že dlžník úplne alebo čiastočne pohľadávku nevyrovná, napríklad v prípade vyhlásenia konkurzu alebo reštrukturalizácie na niektorého z odberateľov je dôvodom pre účtovanie opravnej položky k pohľadávkam ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka,
- na sporné pohľadávky voči dlžníkom, pri ktorých sa vedie spor o ich uznanie.

Opravné položky sa účtujú vo výške predpokladaného zníženia hodnoty pohľadávok a účtujú sa na ťarchu nákladov. V prípade trvalého zníženia ocenenia pohľadávok sa zníženie hodnoty zaúčtuje jednorazovo ako odpis pohľadávky tiež na ťarchu nákladov. Naopak, ak sa inventarizáciou preukáže neopodstatnenosť výšky vytvorenej opravnej položky, je nevyhnutné zaúčtovať jej zníženie (maximálne do výšky jej tvorby). V prípade, ak bola vytvorená opravná položka k pohľadávkke, u ktorej existoval predpoklad, že ju dlžník nezaplatí a do dňa zostavenia účtovnej závierky dôjde k inkasu

²² Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. Decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p., §49 ods. 5

²³ Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. Decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p., §49 ods. 6

pohľadávky, opravná položka sa v rámci upravujúcich uzávierkových účtovných prípadov zruší (viď príklad č.4).²⁴

1.5 Daňový aspekt pohľadávok z obchodného styku

Daňovým hľadiskom pohľadávok z obchodného styku sa zaoberá Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov (ďalej len zákon o dani z príjmov) a Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty (ďalej len zákon o DPH). Podľa § 2 zákona o dani z príjmov povinnosť platiť daň z príjmov má fyzická alebo právnická osoba, ktorá dosahuje príjem plynúci zo zdrojov na území Slovenskej republiky.

Ďalej podľa § 2 pís. h) *„zdaniteľným príjmom je príjem, ktorý je predmetom dane a nie je oslobodený od dane podľa tohto zákona ani medzinárodnej zmluvy.“*

Aby daňovník vedel akú daň z príjmov má platiť, musí si pretransformovať účtovný výsledok hospodárenia o položky ovplyvňujúce a neovplyvňujúce základ dane podľa zákona o dani z príjmov.

Základ dane je definovaný podľa § 2 písm. j): *„Základom dane rozdiel, o ktorý zdaniteľné príjmy prevyšujú daňové výdavky (§ 19) pre rešpektovaní vecnej a časovej súvislosti zdaniteľných príjmov a daňových výdavkov v príslušnom zdaňovacom období, ak tento zákon neustanovuje inak.“*

Daňová strata je podľa § 2 písm. k): *„Daňovou stratou rozdiel, ktorý daňové výdavky prevyšujú zdaniteľné príjmy pri rešpektovaní vecnej a časovej súvislosti zdaniteľných príjmov a daňových výdavkov v príslušnom zdaňovacom období.“*²⁵

Na základe povinnosti platiť daň z príjmu podľa zákona o dani z príjmov je potrebné pri účtovaní pohľadávok rozlišovať:

- inkaso pohľadávok, ktorých príjem sa zahrnuje do základu dane (napr. príjmy z predaja tovaru, výrobkov, služieb, ostatné príjmy),
- inkaso pohľadávok, ktorých príjem sa nezahrnuje do základu dane (napr. príjem zo splátky pôžičky, z nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty a pod.)
- pohľadávky, ktorých príjem sa zahrnie do základu dane až po zaplatení.²⁶

²⁴ TURÓCIOVÁ, J. 2015. Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k pohľadávkam. In *Daňové centrum*. [online]. 2015. [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: < <http://www.danovecentrum.sk/uctovne-suvztaznosti/547-tvorba-a-zuctovanie-opravnych-poloziek-k-pohladavkam-2015.html>.>.

²⁵ Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov § 2

²⁶ BAŠTINCOVÁ, A. 2014. *Účtovníctvo a dane fyzických osôb*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2014. s. 95. ISBN 978-80-8168-132-5.

Podľa Zákona o dani z príjmov je účtovná jednotka účtujúca v sústave podvojného účtovníctva povinná zaplatiť daň z príjmov z dodávok tovarov alebo služieb aj v takom prípade, ak jej odberateľ neuhradí vzniknutú pohľadávku v lehote splatnosti. Podľa Zákona o dani z príjmov výnos podliehajúci zdaneniu sa viaže k zdaňovaciemu obdobiu, v ktorom bola dodávka splnená alebo služba poskytnutá a nie k zdaňovaciemu obdobiu, v ktorom došlo k ich zaplateniu. Daňová legislatíva umožňuje zmierniť nepriaznivé dôsledky vyplývajúce zo zdanenia neprijatých úhrad prostredníctvom vytvorených opravných položiek k takýmto pohľadávkam, prípadne ich úplným odpisom do daňových výdavkov. Podľa § 20 Zákona o dani z príjmov poznáme **zákonné opravné položky** a **ostatné opravné položky**. Podmienkou pre uznanie tvorby opravnej položky k nepremlčanej pohľadávke je, aby daná pohľadávka bola zahrnutá do zdaniteľných príjmov, t. j. aby pri vzniku pohľadávky bol zaúčtovaný výnos, ktorý bol zahrnutý do základu dane. Opravné položky sa môžu tvoriť k časti pohľadávky, ak od splatnosti pohľadávky uplynula doba dlhšia ako:

- 360 dní, sa zahrnie do výdavkov do výšky 20 % menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatennej časti bez príslušenstva,
- 720 dní, sa zahrnie do výdavkov do výšky 50 % menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatennej časti bez príslušenstva,
- 1080 dní, sa zahrnie do výdavkov do výšky 100 % menovitej hodnoty pohľadávky alebo jej nesplatennej časti bez príslušenstva.²⁷

Zákonné opravné položky sa vytvárajú:

- a) k pohľadávkam voči dlžníkom v konkurznom konaní a reštrukturalizačnom konaní, a to najviac do výšky menovitej hodnoty pohľadávok bez ich príslušenstva alebo obstarávacej ceny pohľadávok prihlásených v lehote určenej v uznesení o vyhlásení konkurzu alebo v uznesení o povolení reštrukturalizácie; vytvorené opravné položky sú daňovými výdavkami počínajúc zdaňovacím obdobím, v ktorom boli pohľadávky v určenej lehote prihlásené,
- b) k nepremlčaným pohľadávkam, pri ktorých je riziko, že ich dlžník úplne alebo čiastočne nezaplatí, ktoré boli zahrnuté do zdaniteľných príjmov a na časť

²⁷ Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov §20 ods. 14.

pohľadávky zo spotrebiteľských úverov, ak od splatnosti pohľadávky uplynula lehota, ktorú ustanovuje Zákon o dani z príjmov v § 20.²⁸

Tvorba zákonných opravných položiek k pohľadávkam sa účtuje na ťarchu účtu 547 – Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k pohľadávkam a v prospech osobitného analytického účtu 391/AÚ – Záonné opravné položky k pohľadávkam. Záonné opravné položky k pohľadávkam sa zúčtujú ako ich zníženie na ťarchu účtu 391/AÚ so súvzťažným zápisom v prospech vecne príslušného účtu pohľadávok, napr. v prospech účtu 311 – Odberatelia v prípadoch, ak:

- pohľadávka je už trvale nevymožiteľná a vykoná sa jej odpis napr. z dôvodu, že súd zamietol návrh na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku,
- súd zrušil konkurz z dôvodu, že majetok dlžníka nepostačuje na úhradu výdavkov a odmenu správcu konkurznej podstaty,
- to vyplýva z výsledku konkurzného konania alebo reštrukturalizačného konania
- dlžník zomrel a pohľadávka nemohla byť uspokojená ani vymáhaním od dedičov dlžníka.²⁹

Záonné opravné položky k pohľadávkam sa zúčtujú ako ich zníženie na ťarchu účtu 391/AÚ so súvzťažným zápisom v prospech účtu 547- Tvorba a zúčtovanie opravných položiek v prípadoch:

- ak sa nepreukáže opodstatnenosť zníženia hodnoty pohľadávok pri ich inventarizácii,
- ak pominuli dôvody existencie opravných položiek v priebehu účtovného obdobia, napr. v rozsahu uspokojenia pohľadávky dlžníkom v konkurze a reštrukturalizácii alebo vo výške zinkasovaných rizikových pohľadávok.³⁰

Ostatné opravné položky sa tvoria k pohľadávkam:

²⁸ VANKOVÁ, L. 2015. Pohľadávky v zákone o dani z príjmov. In *Dane a účtovníctvo v praxi*. [online]. 2015. roč. 2015, č. 6 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/pohladavky-v-zakone-o-dani-z-prijmov-zmeny-od-1-januara-2015-m-3220.html>>.

²⁹ VANKOVÁ, L. 2015. Pohľadávky v zákone o dani z príjmov. In *Dane a účtovníctvo v praxi*. [online]. 2015. roč. 2015, č. 6 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/pohladavky-v-zakone-o-dani-z-prijmov-zmeny-od-1-januara-2015-m-3220.html>>.

³⁰ PETROVICKÁ, I. 2013. Pohľadávky v daňových výdavkoch u daňovníkov účtujúcich v podvojnom účtovníctve. In *Daňové centrum* [online]. 2013. roč. 2013, [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/Pohladavky-v-danovych-vydavkoch-u-danovnikov-uctujucich-v-podvojnom-uctovnictve.htm>>.

- pri ktorých je opodstatnené predpokladať, že ich dlžník úplne alebo čiastočne nezaplatí a ktoré nesplňajú podmienku tvorby zákonných opravných položiek
- k sporným pohľadávkam voči dlžníkom, s ktorými sa vedie spor o ich uznanie.

Zúčtovanie ostatných opravných položiek nastane v prípade, ak:

- pohľadávka je už trvale nevymožiteľná a vykoná sa jej odpis napr. z dôvodu, že došlo k jej premlčaniu,
- bola ukončená likvidácia dlžníka,
- ak sa nepreukáže opodstatnenosť zníženia hodnoty pohľadávok pri ich inventarizácii,
- pominuli dôvody existencie opravných položiek v priebehu účtovného obdobia, napr. vo výške zinkasovaných rizikových pohľadávok
- uznania sporných pohľadávok dlžníkom.

Opravná položka je uznaná za daňový výdavok vtedy, ak je o nej účtované v účtovníctve daňovníka. Podľa § 18 Postupov účtovania v PÚ opravná položka k dlhodobej pohľadávke upravuje hodnotu pohľadávky na jej súčasnú hodnotu, napr. efektívnou úrokovou mierou. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sa posudzuje opodstatnenosť účtovania tvorby opravnej položky a trvania opodstatnenosti existencie a sumy už vytvorenej opravnej položky k pohľadávke. Účtovná jednotka posudzuje potrebu účtovania upravujúcich závierkových účtovných prípadov podľa § 2a Postupov účtovania v PÚ, napr. v prípade vyhlásenia konkurzu na niektorého z odberateľov alebo povolenia reštrukturalizácie, ktoré sa uskutočnilo po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Z toho vyplýva, že pri uzavieraní účtovných kníh sa takáto pohľadávka posudzuje ako riziková a vytvára sa k nej opravná položka buď zákonná, ak spĺňa podmienky zákona o dani z príjmov, alebo ako ostatná opravná položka.³¹

Účtovná jednotka sa môže kedykoľvek na základe posúdenia konkrétnej situácie rozhodnúť, že pohľadávku už nebude ďalej vymáhať a odpíše ju účtovne do nákladov (**účet 546 – Odpis pohľadávky**), čo má priamy vplyv na výsledok hospodárenia. Tento zaúčtovaný náklad však môže byť daňovým výdavkom iba pri splnení podmienok stanovených zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v z. n. p.

³¹ NOVÁKOVÁ, M. 2014. Opravné položky k pohľadávkam z obchodného styku. In *Daňové centrum* [online]. 2014. [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/odborne-clanky/opravne-polozky-k-pohladavkam-z-obchodneho-styku.htm>>.

Odpis pohľadávky je jednostranným úkonom na strane veriteľa, ktorý odpíše pohľadávku pri trvalom upustení od jej vymáhania. Odpis pohľadávky je jedným zo spôsobov definitívneho vyradenia pohľadávky z majetku spoločnosti z iného dôvodu, ako je úhrada alebo započítanie. Odpis pohľadávok tak nemožno stotožňovať so zánikom pohľadávky. Odpis predstavuje trvalé upustenie od vymáhania.

Podľa § 68 ods. 5 Postupov účtovania v PÚ sa na ťarchu účtu 546 – Odpis pohľadávky účtuje odpis pohľadávky pri trvalom upustení od jej vymáhania, ako aj odpis pohľadávky podľa zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v z. n. p. Ako súvzťažný účet sa použije niektorý z účtov pohľadávok v závislosti od toho, o akú pohľadávku ide, napr. účet 311 – Odberatelia, 314 – Poskytnuté preddavky a pod.

Pred vyradením pohľadávky z účtovníctva je potrebné skúmať, či k odpisovanej pohľadávke nie je v účtovníctve vytvorená opravná položka, v takom prípade je vyradenie pohľadávky z účtovníctva potrebné zúčtovať na ťarchu účtu 391 – Opravné položky k pohľadávkam so súvzťažným zápisom v prospech vecne príslušného účtu pohľadávok.

Zákon o dani z príjmov vymedzuje dve možnosti, ako daňovo odpísať pohľadávku: Prvý spôsob je na základe súdneho rozhodnutia, napríklad zamietnutím konkurzu, exekúcie atď. v súlade s § 19 ods. 2 písm. h) a druhý spôsob sa opiera o časový test, t.j. odpis je možné vytvoriť do výšky, v akej by bolo možné tvoriť daňovú opravnú položku podľa § 19 ods. 2 písm. r).

Aby mohla byť pohľadávka daňovo odpísaná podľa § 19 ods. 2 písm. h), musí splniť tieto podmienky:

1. Nesmie byť premlčaná. Táto podmienka sa uplatňuje aj pri samotnom prihlasovaní pohľadávky na súd. Vychádzajúc z Obchodného zákonníka premlčacia lehota je štyri roky, podľa Občianskeho zákonníka tri roky. Pri práve na plnenie záväzku plyní premlčacia doba podľa § 392 Obchodného zákonníka odo dňa, keď sa mal záväzok splniť, alebo sa malo začať s jeho plnením (doba splatnosti).
2. Pohľadávka, resp. výnosy s ňou súvisiace, boli zahrnuté do zdaniteľných príjmov. To znamená, že napr. pohľadávky z ručenia, z poskytnutých pôžičiek alebo poskytnutých preddavkov nemožno podľa tohto ustanovenia daňovo odpísať od 1. 1. 2015 s výnimkou úverov poskytovaných bankami.
3. Existuje súdne rozhodnutie. Ak súd zamietne alebo zastaví konkurz alebo exekúciu z dôvodu nedostatku majetku dlžníka, ak z konkurzu/reštrukturalizácie vyplynie, že

pohľadávka alebo jej časť nebude uspokojená, alebo dlžník zomrel a pohľadávku nie je možné vymáhať od dedičov.³²

Môže sa napríklad stať, že dlžník bol vymazaný z obchodného registra ex offio a pohľadávku nemôže odpísať podľa § 19 ods. 2 písm. h), pretože Zákon o dani z príjmov takýto dôvod odpisu nepozná, doteraz vytvorené opravné položky, ktoré boli daňovo uznané spĺňali podmienky § 20 ods. 14 ostávajú naďalej daňovo uznanými opravnými položkami (teda nebude sa upravovať základ dane), avšak odpis zostatku takejto pohľadávky bude tvoriť položku zvyšujúcu základ dane.

Od 1. 1. 2015 je možné daňovo odpísať aj príslušenstvo pohľadávky, ak bolo zahrnuté do zdaniteľných príjmov. Ak bola pohľadávka nadobudnutá postúpením, možno ju na základe súdneho rozhodnutia daňovo odpísať maximálne do výšky obstarávacej ceny, ak bola nadobúdateľom uhradená.

Podľa § 19 ods. 2 písm. r) je možné pohľadávku daňovo odpísať do výšky daňovej opravnej položky, ktorá by bola uznaná za daňový náklad, ak by sa tvorila podľa časového testu (§ 20 ods. 14). Ustanovenie je definované podmieňovacím spôsobom, to znamená, že daňovú opravnú položku nemusel daňovník v minulosti vytvoriť, aby realizoval daňový odpis.

Zároveň to znamená, že ak je pohľadávka napríklad premlčaná alebo nebola zahrnutá do zdaniteľných príjmov, nemožno ju daňovo odpísať, pretože nie sú splnené podmienky tvorby daňovej opravnej položky.

Náležitú pozornosť treba venovať pohľadávkam voči spotrebiteľom, ktoré spadajú pod občiansky zákonník, pretože 100 % daňovú opravnú položku a následne 100 % odpis možno urobiť po uplynutí 1 080 dní od dátumu splatnosti, ale všeobecná doba premlčania uplynie za 3 roky (1 095 dní), takže veriteľ má len 15 dní na to, aby pohľadávku daňovo odpísal, pretože pohľadávka nesmie byť premlčaná k dátumu jej odpisu.

2 Ciel', metodika a metódy skúmania

Cieľom diplomovej práce je oboznámiť čitateľov s problematikou pohľadávok z obchodného styku účtovných jednotiek. Vybraná téma má veľmi široký rozsah a preto sa

³² Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v z. n. p., § 19 písm. h)

nebudeme môcť vyjadriť úplne ku každej oblasti pohľadávok z obchodného styku. Východiskom je preto priblíženie najvýznamnejších oblastí problematiky pohľadávok z obchodného styku a to z právneho, účtovného a daňového hľadiska. Hlavným cieľom diplomovej práce je účtovné zobrazenie ich vzniku, ako aj účtovanie počas doby splatnosti, problematika opravných položiek k pohľadávkam, ako aj účtovanie a vykazovanie v prípade sporov o uznaní pohľadávky. Dosiahnutie hlavného cieľa si vyžaduje splnenie čiastkových cieľov diplomovej práce, ktorým sa budeme dopodrobna venovať prostredníctvom definovania najdôležitejších oblastí pohľadávok z obchodného styku z právnej, účtovnej a daňovej oblasti.

Ďalším cieľom je potvrdenie, resp. vyvrátenie hypotéz, ktoré sú formulované nasledovne:

- Predpokladáme, že súdne vymáhanie pohľadávok nezaručí skutočné vrátenie dlhu.
- Predpokladáme, že nedisciplinovanosť dlžníkov pri úhrade svojich záväzkov má vplyv na časté zmeny v zákonoch.
- Predpokladáme, že súdnictvo je dlhodobo neriešený problém, ktorý má veľký vplyv na podnikateľské prostredie.

Prvým čiastkovým cieľom je vymedzenie pojmu pohľadávka z obchodného styku podľa slovenskej právnej úpravy a poukázať na rozdiely v chápaní pohľadávok z obchodného styku z účtovného a daňového hľadiska. Druhý čiastkový cieľ zahŕňa identifikovanie jednotlivých spôsobov oceňovania, účtovania a vykazovania pohľadávok z obchodného styku. V práci sa venujeme aj problematike opravných položiek k pohľadávkam a odpisov pohľadávok v kontexte jednotlivých aspektov. Nie menej dôležitým čiastkovým cieľom diplomovej práce je ich účtovanie a vykazovanie v prípade sporov o uznaní pohľadávky. Naším ďalším zvoleným cieľom je poukázať na konkrétnych príkladoch rozdielnosti účtovnej a daňovej metodiky pri posudzovaní výsledku hospodárenia účtovnej jednotky. Posledným čiastkovým cieľom je poukázať na významnosť všetkých činností súvisiacich s riadením pohľadávok so zameraním na proces vymáhania nesplatených pohľadávok.

Z hľadiska metodiky je objektom skúmania diplomovej práce právna, účtovná a daňová stránka pohľadávok z obchodného styku účtovnej jednotky. Tému diplomovej práce sme si zvolili najmä z dôvodu vysokej miery využitia nadobudnutých vedomostí získaných pri písaní práce v účtovníckej praxi. Obsahovú náplň diplomovej práce sme

doplnili poznatkami a postrehmi získaných z odborných časopisov ako aj z odborných článkov a príspevkov dostupných na oficiálnych stránkach na internete. Pri ďalšom spracovaní témy sme využili metódu indukcie a následne metódu dedukcie v súvislosti s právnymi predpismi v oblasti účtovníctva, ktoré presne vymedzujú povinnosti vyplývajúce z účtovania pohľadávok z obchodného styku.

Počas písania diplomovej práce sme vychádzali z aktuálnej legislatívy, vzhľadom k častým zmenám, ktoré nastávajú v tejto oblasti. Pri skúmaní našej témy sme využili metódu selekcie, na základe ktorej sme vyberali tú odbornú literatúru, ktorú sme považovali za kľúčovú pri dosahovaní hlavného cieľa. Na vyselektované informácie sme ďalej použili metódu analýzy, ktorá nám pomohla pri oboznamovaní sa so súčasným stavom riešenej problematiky. Po analýze všetkých informácií sme sa zamerali na skutočnosti, ktoré sú podľa nášho názoru najvýznamnejšie a za pomoci syntézy sme zapracovali poznatky do uceleného celku tak, aby diplomová práca podávala komplexný obraz o vytýčených problémoch daného objektu skúmania. Pomocou grafických metód sme vytvorili prehľadné znázornenie účtovania účtovných prípadov a zobrazenie vykazovania pohľadávok v horizontálnej štruktúre výkazu účtovnej závierky – v Súvahe.

Na vypracovanie výslednej časti práce sme využili vedomosti nadobudnuté počas štúdia ako aj názory a pripomienky odborníkov z praxe. Nakoľko sme sa venovali vo výslednej časti porovnaniu účtovnej a daňovej ideológie pri praktickej aplikácii teoretických poznatkov na vybraných problémoch účtovania pohľadávok, bolo využitie metódy komparácie veľmi významné.

3 Výsledky práce a diskusia

Vzhľadom na skutočnosť, že počet podnikov platobne neschopných v súčasnom ekonomickom prostredí vzrastá, prehĺbuje sa potreba riadenia pohľadávok viac ako inokedy predtým. V mnohých podnikoch vybudovaný efektívny systém chýba, čo sa môže odzrkadliť na zhoršenej platobnej morálke, pod ktorú sa môže podpísať aj neschopnosť obchodných partnerov splácať dlžné sumy. Podniky nevykonávajú permanentnú evidenciu splatnosti pohľadávok a nepreverujú finančnú situáciu dlžníkov.

V prvom rade najúčinnším krokom ako sa vyhnúť súdnym sporom a exekúcii je prevencia, teda adekvátne vybudovaný manažment pohľadávok zameraný nielen na oblasť vzniku konkrétnej pohľadávky, ale aj na obdobie pred jej vznikom či po ňom. Pred uzavretím obchodu s druhou stranou je vhodný spôsob hodnotenie bonity, ktorý vypovedá o schopnosti obchodného partnera plniť svoje finančné povinnosti.

3.1 Postúpenie pohľadávok z účtovného a daňového hľadiska

Postúpenie pohľadávky spočíva v zmene v osobe veriteľa alebo dlžníka na základe zmluvy. Ide o právny vzťah medzi pôvodným veriteľom a novonastupujúcim veriteľom. Postúpenie pohľadávky je vlastne z pohľadu postupcu predaj majetku a z pohľadu postupníka obstaranie (nákup) majetku. S postúpenou pohľadávkou prechádza aj jej príslušenstvo a všetky práva s ňou spojené.

Veriteľ predajom pohľadávky dosahuje zdaniteľný príjem. Z toho dôvodu zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov osobitne upravuje (limituje) ako daňový výdavok:

- menovitú hodnotu pohľadávok pri ich postúpení,
- obstarávaciu cenu pohľadávok nadobudnutých postúpením pri ich ďalšom postúpení.³³

Postúpená môže byť iba existujúca pohľadávka. Z pohľadu účtovníctva účtovná jednotka, ktorá svoje pohľadávky postupuje inej osobe sa stáva v zmluvnom vzťahu postupcom.

³³ GÁŠPÁROVÁ, E. 2014. Vybrané problémy pri postúpení pohľadávok. In: *Dane a účtovníctvo v praxi: Podvojný účtovníctvo*, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vybrane-problemy-pri-postupeni-pohlavok.m-3154.html>>

- O postúpenej pohľadávke účtuje na účte 546 – Odpis pohľadávky a súvzťažne v prospech príslušného účtu pohľadávky, ktorú postupuje, napr. 311 – Odberatelia.
- Dohodnutú odplatu za postúpenú pohľadávku účtuje ako pohľadávku voči postupníkovi na ťarchu účtu 315 – Ostatné pohľadávky a v prospech účtu 646 – Výnosy z odpísaných pohľadávok.

Účtovná jednotka, ktorá sa stáva veriteľom pohľadávky namiesto postupcu, v zmluvnom vzťahu sa stáva postupníkom.

- O nadobudnutej pohľadávke voči dlžníkovi, ocenennej v obstarávacej cene, účtuje na ťarchu účtu 315 – Ostatné pohľadávky so súvzťažným zápisom v prospech účtu 325 – Ostatné záväzky, ako záväzok voči postupcovi.
- Nadobudnutú pohľadávku voči dlžníkovi v menovitej hodnote vedie na podsúvahovom účte.
- Úhradu pohľadávky dlžníkom účtuje v prospech účtu 315 – Ostatné pohľadávky a na ťarchu účtu 221 – Bankové účty alebo 211 – Pokladnica.
- Ak úhrada prevýši jej obstarávaciu cenu, rozdiel sa zúčtuje na ťarchu účtu 315 a súvzťažne v prospech účtu 646 - Výnosy z odpísaných pohľadávok. Ak nastane opačný prípad, rozdiel sa účtuje ako odpis pohľadávky na ťarchu účtu 546 a v prospech účtu 315.

Účtovná jednotka, ktorá je veriteľom, na základe oznámenia o postúpení pohľadávky zaúčtuje na príslušnom účte záväzku zmenu veriteľa, ktorému bude plniť svoj záväzok. Podľa § 526 Občianskeho zákonníka postúpenie pohľadávky je povinný postupca bez zbytočného odkladu oznámiť dlžníkovi. Bezodplatné postúpenie pohľadávky sa účtuje ako dar.³⁴

Účtovné prípady u postupcu:

P. č.	Text	MD	D
1.	Zúčtovanie opravnej položky k pohľadávke	391	547

³⁴ GÁŠPÁROVÁ, E. 2014. Vybrané problémy pri postúpení pohľadávok. In: *Dane a účtovníctvo v praxi: Podvojný účtovníctvo*, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vybrane-problemy-pri-postupeni-pohlavok.m-3154.html>>

2.	Odpis postúpenej pohľadávky	546	311
3.	Výnos z postúpenej pohľadávky	315	646
4.	Prijatá úhrada od postupníka	221	315

Účtovné prípady u postupníka:

P. č.	Text	MD	D
1.	Prevzatie postúpenej pohľadávky v obstarávacej cene	315	325
2.	Zúčtovanie pohľadávky v menovitej hodnote na podsúvahovom účte	75X	-
3.	Úhrada postupcovi	325	221
4.	Inkaso od dlžníka v sume rovnajúcej sa menovitej hodnote, t.j. vyššej ako obstarávacia cena postúpenej pohľadávky - zúčtovanie rozdielu na účte 315	221	315
		315	646
5.	Inkaso od dlžníka v sume nižšej ako je obstarávacia cena pohľadávky - zúčtovanie rozdielu na účte 315	221	315
		546	315
6.	Inkaso od dlžníka v sume rovnajúcej sa obstarávacej cene pohľadávky	221	315
7.	Zrušenie pohľadávky na podsúvahovom účte	-	75X

Príklad č. 1:

Účtovná jednotka A eviduje pohľadávku voči účtovnej jednotke B v sume 100 000 € (splatosť pohľadávky v januári roku 2013). V júni roku 2016 ju účtovná jednotka A postúpi účtovnej jednotke C za cenu 30 000 €.

Účtovanie v účtovnej jednotke A:

P. č.	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D
1.	Vznik pohľadávky	100 000	311	604
2.	Odpis postúpenej pohľadávky	100 000	546	311
3.	Výnos z postúpenej pohľadávky	30 000	315	646
4.	Prijatá úhrada od postupníka	30 000	221	315

Odpis pohľadávky na účte 546 – Odpis pohľadávky v menovitej hodnote je daňovým výdavkom do výšky príjmu z postúpenia alebo do výšky tvorby opravnej položky, ktorá by bola uznaná za daňový výdavok. Keďže pohľadávka je po splatnosti viac ako 720 dní, bolo by možné k tejto pohľadávke vytvoriť daňovo uznanú opravnú položku podľa § 20 ods. 14 Zákona o dani z príjmov vo výške 50 % menovitej hodnoty, t. j. 50 000 €. Nakoľko príjem z postúpenia je nižší ako možná tvorba opravnej položky, do výdavkov možno v súlade s § 19 ods. 3 písm. h) Zákona o dani z príjmov zahrnúť menovitú hodnotu pohľadávky až do výšky tvorby opravnej položky. Strata z postúpenia je teda uznaná v základe dane vo výške 20 000 €, rozdiel v sume 50 000 € (100 000 – 50 000) je položkou zvyšujúcou základ dane.

Ak k pohľadávke, ktorá sa postupuje, bola vytvorená daňovo uznaná opravná položka, je potrebné upraviť základ dane spôsobom podľa § 17 ods. 28 písm. a) Zákona o dani z príjmov, t. j. v zdaňovacom období, v ktorom dôjde k postúpeniu pohľadávky sa zvýši základ dane o sumu opravnej položky, ktorej tvorba bola uznaná za daňový výdavok podľa § 20 ZDP a súčasne sa základ dane zníži o výdavok, ktorý je uznaný podľa § 19 ods. 3 písm. h) Zákona o dani z príjmov.

Príklad č. 2:

Účtovná jednotka A eviduje pohľadávku voči účtovnej jednotke B v sume 30 000 € (vznik pohľadávky dňa 2. 5. 2015). K 31. 12. 2015 k nej účtovná jednotka A vytvorí

opravnú položku vo výške 10 000 €. Dňa 30. 11. 2016 ju účtovná jednotka A postúpi účtovnej jednotke C za cenu 25 000 €.

Postup účtovnej jednotky A:

- K 31. 12. 2015 vytvorí opravnú položku k pohľadávke v hodnote 10 000 €.
- V roku 2016 zúčtuje vytvorenú opravnú položku k pohľadávke v sume v akej bola vytvorená (zúčtuje ju z titulu vyradenia majetku z účtovníctva, a to na ťarchu účtu 391 – Opravné položky k pohľadávkam so súvzťažným zápisom v prospech príslušného účtu pohľadávok) a postúpi pohľadávku účtovnej jednotke C.
- Pri postúpení pohľadávky zúčtuje do nákladov zvyšnú časť pohľadávky (v nákladoch bola časť pohľadávky účtovaná už pri tvorbe opravnej položky k pohľadávke v roku 2015).

Dátum	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D
2. 5. 2015	Vznik pohľadávky	30 000	311	604
31. 12. 2015	Tvorba opravnej položky k pohľadávke	10 000	547	391
30. 11. 2016	Zúčtovanie opravnej položky	10 000	391	547
	Postúpenie pohľadávky	30 000	546	311
	Pohľadávka z postúpenia	25 000	315	646
	Inkaso pohľadávky z postúpenia	25 000	221	315

Z daňového hľadiska:

V roku 2015 tvorba opravnej položky v hodnote 10 000 na účte 547 je daňovo neuznaným nákladom, nakoľko podľa § 20 ods. 14 Zákona o dani z príjmov nie je možné tvoriť daňovú opravnú položku, z toho dôvodu táto hodnota opravnej položky tvorí položku zvyšujúcu základ dane.

Dňa 30. 11. 2016 došlo k postúpeniu pohľadávky v hodnote 25 000 €. Strata z postúpenia vo výške 5000 € je v roku 2016 daňovo neuznaným nákladom z dôvodu, že

predmetná pohľadávka k 31. 12. 2016, teda ku dňu ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka už nebola v evidencii účtovnej jednotky. V tomto prípade si účtovná jednotka zvýši základ dane o 5000 €.

V prípade, ak by túto pohľadávku účtovná jednotka nepostúpila, ale naďalej ju mala v evidencii, mohla by vytvoriť daňovo uznanú opravnú položku vo výške 20 % menovitej hodnoty pohľadávky, t.j. 5000 € podľa § 20 ods. 14 Zákona o dani z príjmov, v tom prípade by strata z postúpenia pohľadávky vo výške 5000 € by bola aj daňovo uznaným nákladom.

Príklad č. 3:

Spoločnosť má postúpenú pohľadávku v hodnote 7 000 eur (obstarávacia cena). V roku 2015 spoločnosť prihlásila pohľadávku do konkurzu, ale nestihla lehotu na prihlásenie pohľadávky. V súlade s vnútorným predpisom vytvorila opravnú položku vo výške 7 000 eur.

Dátum	Text	Suma	MD	D
1. 7. 2015	Tvorba opravnej položky	7 000	547	391

Z daňového hľadiska nebol naplnený inštitút § 20 ods. 10 zákona o dani z príjmov, pretože nestihla lehotu na prihlásenie pohľadávky do konkurzu. Zároveň nemôže daňovník uplatniť ani postup podľa § 20 ods. 14 zákona o dani z príjmov, pretože ide o pohľadávku, ktorá bola nadobudnutá postúpením. Na základe tejto skutočnosti predstavovala tvorba opravnej položky v roku 2015 položku zvyšujúcu základ dane.

17. 7. 2016 súd rozhodol pre nedostatok majetku dlžníka, že zamietá návrh na vyhlásenie konkurzu, čo bolo následne zverejnené v Obchodnom vestníku. Spoločnosť zistila túto informáciu v októbri 2016 a na základe tejto informácie vykonala odpis pohľadávky:

Dátum	Text	Suma	MD	D
1. 10. 2016	Odpis pohľadávky	7 000	391	311

Z daňového hľadiska účtovná jednotka postupovala podľa § 19 ods. 2 písm. h) bod 1, na základe ktorého má právo na zníženie základu dane o sumu odpísanej pohľadávky v sume 7 000 eur, pretože v tomto prípade je možné uplatniť tento postup aj na

pohľadávky nadobudnuté postúpením. Nakoľko tvorba opravnej položky v roku 2015 bola nedaňová, vyradenie pohľadávky z účtovníctva a tým aj zrušenie opravnej položky nemá vplyv na základ dane, preto daňovník nemá povinnosť upravovať základ dane vo výške nedaňovej opravnej položky. Výsledný efekt bude len zníženie základu dane o hodnotu 7 000 eur.

Příklad č. 4:

Spoločnosť má postúpenú pohľadávku v hodnote 7 000 eur (obstarávacia cena). V roku 2015 spoločnosť prihlásila pohľadávku do konkurzu v lehote na prihlásenie pohľadávky. Vytvorila opravnú položku v súlade s vnútorným predpisom vo výške 7 000 eur.

Dátum	Text	Suma	MD	D
1. 7. 2015	Tvorba opravnej položky k pohľadávke	7 000	547	391

Z daňového hľadiska účtovná jednotka postupovala podľa § 20 ods. 10 zákona o dani z príjmov, ktorý je možné uplatniť aj na postúpené pohľadávky a súčasne na základe ktorého ide o daňovú opravnú položku, ktorá bude súčasťou základu dane a nemá dôvod na ďalšiu úpravu základu dane.

17. 7. 2016 súd schválil rozvrh, podľa ktorého má byť pohľadávka uspokojená vo výške 4 000 eur. V súlade s výsledkom konkurzného konania spoločnosť odpísala pohľadávku vo výške neuspokojenej pohľadávky. V roku 2016 bola uhradená celá výška pohľadávky v sume 4 000 eur. Následne spoločnosť prehodnotila tvorbu opravnej položky podľa § 18 Postupov účtovania a predmetnú opravnú položku rozpustila.

Dátum	Text	Suma	MD	D
31. 10. 2016	Odpis pohľadávky	3 000	391	311
26. 11. 2016	Inkaso nezaplatenej pohľadávky	4 000	221	311
31. 12. 2016	Zrušenie tvorby opravnej položky	4 000	391	547

Daňovník má právo v prípade odpisu pohľadávky znížiť si základ dane v súlade s § 19 ods. 2 písm. h) bod 2 zákona o dani z príjmov podľa ktorého si možno uplatniť daňové výdavky, ak to vyplýva z výsledku konkurzného konania a súčasne to platí aj pri

postúpených pohľadávkach. Z daného vyplýva, že pôjde o položku znižujúcu základ dane v sume 3 000 eur.

V súlade s § 17 ods. 28 písm. b) je daňová opravná položka vo výške 3 000 eur položka zvyšujúca základ dane.

Zvyšná časť opravnej položky, ktorá bola rozpustená opačným zápisom, bude súčasťou základu dane – tak ako sa o nej účtuje, preto z tohto dôvodu sa základ dane neupraví, keďže rozpustenie opravnej položky už je súčasťou výsledku hospodárenia pred zdanením.

Príklad č. 5:

V roku 2014 nadobudol daňovník postúpením pohľadávku v menovitej hodnote 20 000 € za 15 000 €. V roku 2015 zaplatil obstarávaciu cenu tejto pohľadávky v sume 15 000 €. Nakoľko dlžník zomrel v júni v roku 2016 a pohľadávka nemohla byť uspokojená ani vymáhaním od dedičov dlžníka, od tohto momentu pohľadávka spĺňa podmienky ustanovené v § 19 ods. 2 písm. h) tretom bode. Daňovník v roku 2015 zníži základ dane o hodnotu 15 000 eur.

3.2 Započítanie pohľadávok a záväzkov

Zápočet pohľadávky a záväzku znamená, že sa k dohodnutému dňu pohľadávka a záväzok voči tomu istému subjektu považujú za vysporiadané – nepeňažným plnením. Zásada zákazu vzájomného započítania majetku a záväzkov, nákladov a výnosov, výdavkov a príjmov ustanovená v § 7 zákona o účtovníctve sa vzťahuje aj na účtovanie pohľadávok a záväzkov. Vzájomné započítanie formou bezhotovostného vyrovnania zároveň umožňuje ušetriť dvojaké splnenie vzájomných pohľadávok a navzájom zjednodušiť majetkové vzťahy medzi účastníkmi aj v prípadnom súdnom konaní, ak dôjde medzi nimi k sporu. Význam započítania spočíva najmä v úspore nákladov, ktoré by inak obidvaja účastníci museli vynaložiť pri uskutočnení vzájomného plnenia. Dôležitá výhoda započítania spočíva aj pri zabezpečení veriteľa, pretože umožňuje dlžníkovi, ktorý je súčasne aj veriteľom, vyhnúť sa riziku, že po splnení jeho záväzku druhý účastník jeho vzájomnú pohľadávku neuspokojí. Pri dodávateľsko-odberateľských vzťahoch je možné započítať aj pohľadávky, ktoré možno uplatniť na súde a ktoré sú splatné. Započítať možno aj:

- premlčané pohľadávky, ak premlčanie nastalo až po dobe, keď sa pohľadávky stali spôsobilé na započítanie,
- nesplattnú pohľadávku, ak ide o pohľadávku voči dlžníkovi, ktorý nie je schopný plniť svoje peňažné záväzky,
- pohľadávku, ktorá nie je splatná preto, že veriteľ na žiadosť dlžníka odložil dobu splatnosti jeho záväzku bez toho, aby sa zmenil jeho obsah,
- peňažné pohľadávky znejúce na rôzne meny, ak sú tieto meny voľne zameniteľné,
- pohľadávku, ktorá bola postupne prevedená na niekoľko osôb a to u dlžníka pohľadávku, ktorú mal v čase prevodu voči prvému veriteľovi a pohľadávku, ktorú má voči poslednému veriteľovi.³⁵

Podľa § 364 Obchodného zákonníka dohodou zmluvných strán je možné započítat akékoľvek pohľadávky, ak iný zákon neustanovuje inak.

Zánik pohľadávok nastáva v rozsahu, v akom sa vzájomne kryjú. Ak jedna z pohľadávok prevyšuje druhú, zaniká len do výšky protipohľadávky a v prevyšujúcej časti zostáva naďalej v platnosti.

Príklad č. 6:

Účtovná jednotka A prenajme účtovnej jednotke B budovu na 8 rokov. Účtovná jednotka B predá účtovnej jednotke A tovar vo výške 6 000 €. Nájomné je dohodnuté vo výške 11 000 € ročne. Nájomné v prvom roku sa nebude uhrádzať peňažne, ale dôjde k vzájomnému započítaniu pohľadávok. Účtovná jednotka B zvyšnú časť doplatí účtovnej jednotke A na bankový účet.

Kompenzáciou nesprávnym postupom sa rozumie vyfakturovanie rozdielu účtovnou jednotkou A účtovnej jednotke B vo výške 5 000 €.

Správnym postupom (účtovnej jednotky B) je zúčtovanie samostatného výnosu (fakturácia za predaný tovar vo výške 6 000 €) a samostatného nákladu (nájomné v sume 11 000 €) v plnej výške a zúčtovanie vzájomného zápočtu takto vzniknutej pohľadávky a záväzku. Obdobný postup bude v účtovnej jednotke A.

³⁵ GAŠPÁROVÁ, E. 2015. Započítanie pohľadávok. In: *Dane a účtovníctvo v praxi*: Podvojný účtovníctvo, [online]. 2015, roč. 2015, č. 5 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/zapocitanie-pohladavok.m-3190.html>>.

Účtované súvzťažnosti v účtovnej jednotke A a v účtovnej jednotke B:

P. č.	Účtovný prípad	Suma v €	Účtovanie u A	Účtovanie u B
1.	Nájomné	11 000	311/602	518/321
2.	Nákup, resp. predaj tovaru	6 000	131/321	311/604
3.	Vzájomný zápočet	6 000	321/311	321/311
4.	Doplatenie zvyšnej sumy na bankový účet	5 000	221/311	321/221

3.3 Poistenie pohľadávok

Jedným zo spôsobov ako sa chrániť pred stratou je aj poistenie pohľadávok, nakoľko sa pri obchodovaní s tovarmi a službami môže stať, že odberateľ svoje pohľadávky nezaplatí. Proti tomuto riziku sa dodávateľ kryje tým, že si pohľadávky poistí, čím získa náhradu za stratu spôsobenú z dôvodov:

- platobnej neschopnosti odberateľa, napríklad v prípade konkurzu, vyrovnania, exekúcie, pretrvávajúcej platobnej neschopnosti,
- platobnej nevôle,
- prípadne môže získať aj pripoistenie voči politickým rizikám.

Z pohľadu účtovníctva je dôležité určiť, na ktorý syntetický účet sa postenie pohľadávok účtuje. Podľa § 68 ods. 7 Postupov účtovania v PÚ sa poistenie majetku určeného na prevádzkovú činnosť a iné poistenie súvisiace s prevádzkovou činnosťou podniku účtuje na ťarchu účtu 548 – Ostatné náklady na hospodársku činnosť. Poistenie, ktoré sa podľa § 70 ods. 7 Postupov účtovania v PÚ účtuje na ťarchu účtu 568 – Ostatné finančné náklady, súvisí s finančnou činnosťou podniku (peňažný styk, bankové úvery a pod.). Poistenie pohľadávky však skôr súvisí s hospodárskou činnosťou podniku (aj náklady súvisiace s pohľadávkami sa účtujú na účtoch 546 a 547, teda ako náklady na hospodársku činnosť), preto sa zaúčtuje na ťarchu účtu 548 – Ostatné náklady na hospodársku činnosť. V prípade, že nastane poistná udalosť, nárok na poistné plnenie voči poisťovacej spoločnosti sa podľa § 78 ods. 4 Postupov účtovania v PÚ zaúčtuje v prospech

účtu 648 – Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti so súvzťažným zápisom na ľarchu účtu 378 – Iné pohľadávky.³⁶

Príklad č. 7:

Účtovná jednotka A – dodávateľ dňa 5. 2. 2015 predala výrobky zahraničnému odberateľovi za cenu 50 000 €. Splatnosť faktúry bola zmluvne medzi týmito partnermi dohodnutá do 5. 4. 2015. Dodávateľ si túto pohľadávku poistil za nasledujúcich podmienok:

- suma poistného vo výške 1 % z poisteného obratu, t. j. 500 €,
- hodnota poistného krytia vo výške 80 % menovitej hodnoty pohľadávky.

Faktúra bola uhradená v lehote splatnosti, a teda nedošlo k poistnej udalosti.

Účtovné súvzťahnosti v účtovnej jednotke A (u dodávateľa):

Dátum	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D
5. 2. 2015	Predaj výrobkov	50 000	311	604
6. 2. 2015	Predpis poistného za poistenie pohľadávky	500	548	379
12. 2. 2015	Úhrada poistného	500	379	221
25. 3. 2015	Inkaso pohľadávky	50 000	221	311

Príklad č. 8:

V nadväznosti na predchádzajúci príklad si zobrazíme prípad, ak by faktúra nebola uhradená v lehote splatnosti a došlo by k poistnej udalosti. K poistnej udalosti dochádza až po uplynutí tzv. karenčnej doby, ktorú predstavuje obdobie, keď poisťovňa ešte neplní poistnú udalosť, aj keď v lehote splatnosti k úhrade faktúry nedošlo. V našom prípade bola karenčná doba dohodnutá na 6 mesiacov od lehoty splatnosti (tzn. karenčná doba trvá do

³⁶ ADAMÍKOVÁ, M. 2013. Účtovanie pohľadávok v podvojnóm účtovníctve. In: *Dane a účtovníctvo v praxi: Podvojný účtovníctvo*, [online]. 2013, roč. 2013, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/uctovanie-pohladavok-v-podvojnomy-uctovnictve.m-2521.html>>.

5. 10. 2015). Pohľadávka počas tejto doby zostala vo vlastníctve účtovnej jednotky A.
Postup účtovnej jednotky A:

- Po uplynutí karenčnej doby (6 mesiacov po uplynutí doby splatnosti) zaúčtuje predpis poistného plnenia voči poisťovni vo výške 80 % menovitej hodnoty pohľadávky.
- K 31. 12. 2015 zaúčtuje tvorbu opravnej položky a to v súlade s § 18 Postupov účtovania v PÚ, keďže v majetku stále vykazuje na účte 311 – Odberatelia pohľadávku vo výške 50 000 €. Hodnota opravnej položky k pohľadávke by mala byť v sume opodstatneného predpokladu zníženia hodnoty majetku oproti jeho oceneniu v účtovníctve. V tomto prípade je opodstatnené predpokladať, že hodnota pohľadávky sa zníži o sumu 10 000 €, teda o hodnotu pohľadávky, ktorá nie je krytá poistením.

Účtovné súvzťahnosti v účtovnej jednotke A (u dodávateľa):

Dátum	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D
5. 2. 2015	Predaj výrobkov	50 000	311	604
6. 2. 2015	Predpis poistného za poistenie pohľadávky	500	548	379
12. 2. 2015	Úhrada poistného	500	379	221
5. 10. 2015	Predpis poistného plnenia po uplynutí karenčnej doby vo výške 80 % menovitej hodnoty	40 000	378	648
6. 11. 2015	Inkaso poistného plnenia	40 000	221	378
31. 12. 2015	Tvorba opravnej položky k pohľadávke	10 000	547	391

Môže nastať situácia, keď v prípade poistného plnenia dôjde zároveň k postúpeniu pohľadávky na poisťovňu (účtovná jednotka A by v prípade poistného plnenia postúpila pohľadávku poisťovni). V tomto prípade ide o „klasické“ postúpenie pohľadávky.

3.4 Vykazovanie pohľadávok z obchodného styku

Pohľadávky sa vykazujú v účtovnej závierke v Súvahe ako súčasť majetku a v Poznámkach sa zverejňujú v časti „F“. Pohľadávky ako zúčtovacie vzťahy sa vykazujú v súvahe na základe posúdenia ich zostatkovej doby splatnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Ak bola doba splatnosti pohľadávok pri vzniku účtovného prípadu menšia alebo rovná jednému roku, musia sa vykázať v súvahe medzi krátkodobými pohľadávkami. Ak bola dohodnutá doba splatnosti pohľadávok dlhšia ako jeden rok, budú sa vykazovať v súvahe medzi dlhodobými pohľadávkami. Tá časť dlhodobej pohľadávky, ktorá bude zinkasovaná v bezprostredne nasledujúcom účtovnom období, sa považuje za krátkodobú, preto sa táto krátkodobá časť dlhodobej pohľadávky najskôr preúčtuje v rámci analytickej evidencie z analytického účtu dlhodobej pohľadávky na príslušný analytický účet krátkodobej pohľadávky. Následne sa vykáže medzi krátkodobými pohľadávkami v súvahe. Časť dlhodobej pohľadávky, ktorá nebude zinkasovaná v priebehu 12 kalendárnych mesiacov od súvahového dňa, sa vykáže v súvahe medzi dlhodobými pohľadávkami.³⁷

Pohľadávky sa vykazujú medzi aktívami účtovnej jednotky v rámci obežného majetku. *„Určujúce je členenie majetku vo vzťahu k prevádzkovému cyklu, nasleduje členenie majetku podľa charakteru a nakoniec je zakomponované časové hľadisko, ktoré sa v určitých prípadoch, predovšetkým pri pohľadávkach a dlhodobých poskytnutých pôžičkách (ktoré sú tiež pohľadávky), prelína s členením majetku podľa likvidnosti. Výnimku z tohto prístupu tvoria účty časového rozlíšenia (náklady budúcich období, príjmy budúcich období), ktoré sú účtami pohľadávok, uvádzajú sa však na konci súvahových položiek strany aktív.“*³⁸

Pohľadávky ako zúčtovacie vzťahy sa v súvahe vykazujú ako:

- poskytnuté preddavky na zásoby na riadku 040, ktoré sa účtujú na syntetickom účte 314,

³⁷ GAŠPÁROVÁ, E. 2014. *Vznik, účtovanie a oceňovanie pohľadávok – vybrané problémy*. In Dane a účtovníctvo. [online]. 2014 roč. 14, č. 10 [cit. 2016-14-04] <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vznik-uctovanie-a-ocenovanie-pohladavok-vybrane-problemy.m-2952.html>.

³⁸ ŠLOSÁROVÁ, A. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. 1. vyd. Bratislava: EKONÓM, 2014 s. 238 ISBN: 978-80-225-3800-8.

- ostatné pohľadávky podľa doby ich splatnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka vykazujeme ako krátkodobé alebo dlhodobé na riadku 041 (dlhodobé) a 053 (krátkodobé)
- pohľadávky, ktorým uplynula lehota splatnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, ale neboli k tomuto dňu zinkasované, vykážu sa ako krátkodobé, pretože v súvahe nie je pre ne vytvorená samostatná súvahová položka. O takýchto pohľadávkach po lehote splatnosti účtovná jednotka informuje používateľa informácií v poznámkach.
- pohľadávky za upísané vlastné imanie v časti A.³⁹

Podľa slovenskej právnej úpravy sa využíva horizontálna forma súvahy, kde sa vykazujú údaje o účtovnej jednotke. Pre účtovné jednotky účtujúce v sústave podvojného účtovníctva, ktoré nie sú mikro účtovnými jednotkami je predpísaný vzor tlačiva súvahy s označením "Súvaha Úč POD 1 - 01". Toto tlačivo sa nachádza v prílohe č. 1 k opatreniu o účtovnej závierke veľkých a aj k opatreniu o účtovnej závierke malých účtovných jednotiek.

Obrázok č. 1: Pohľadávky z obchodného styku sa vykazujú v súvahe malých a veľkých účtovných jednotiek na týchto riadkoch:

UZPODv14_5		Súvaha Úč POD 1 - 01		DIČ	IČO		
Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie		Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie		
			1 Brutto - časť 1 Korekcia - časť 2	2 Netto	3 Netto		
6.	Poskytnuté preddavky na zásoby (314A) - /391A/	40					
B.II.	Dlhodobé pohľadávky súčet (r. 42 + r. 46 až r. 52)	41					
B.II.1.	Pohľadávky z obchodného styku súčet (r. 43 až r. 45)	42					

³⁹ ŠLOSÁROVÁ, A. 2011. Zostavenie individuálnej účtovnej závierky podnikateľov za rok 2010 In Dane a účtovníctvo. [online]. 2014 roč. 14, č. 10 [cit. 2016-14-04] <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/zostavenie-individualnej-uctovnej-zavierky-podnikatelov-za-rok-2010.m-1436.h.tml>

[illegible]

Zdroj: Príloha č. 1 k opatreniu o účtovnej závierke veľkých účtovných jednotiek.

Položky na strane aktív súvahy sú rozčlenené na tri stĺpce, pričom v stĺpci 1 (Brutto - časť 1) sa vykazuje hodnota pohľadávok v ocenení podľa § 25 Zákona o účtovníctve. Druhá časť v stĺpci 1 označená ako Korekcia - časť 2 slúži na vyjadrenie hodnoty opravnej položky, t. j. rizika, že pohľadávku dlžník úplne alebo čiastočne nezaplatí (ocenenie rizika je vyhodnotením skutočností, ktoré nastali alebo podľa účtovnej jednotky nastanú, a dôsledkom ktorých je predpoklad úplného alebo čiastočného nezaplatenia pohľadávky dlžníkom).

V stĺpci 2 označený ako Netto 2 sa prezentujú hodnoty pohľadávok v ocenení upravenom (zníženom) o opravnú položku (rozdiel v stĺpci 1 medzi sumou v časti 1 a časti 2).

Stĺpec 3 označený ako Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie slúži na vyjadrenie hodnoty pohľadávok ku dňu, ku ktorému sa zostavila účtovná závierka v bezprostredne predchádzajúcom účtovnom období, v ocenení podľa § 25 Zákona o účtovníctve.⁴⁰

Mikro účtovná jednotka zostavuje účtovnú závierku rovnako ako malé a veľké účtovné jednotky, avšak s niekoľkými odlišnosťami vyplývajúcimi z právnej úpravy, v označení, v štruktúre jednotlivých výkazov a v rozsahu prezentovaných údajov. Predpísaný vzor tlačiva súvahy pre mikro účtovné jednotky s označením "Súvaha Úč MÚJ 1 - 01" sa nachádza v prílohe č. 1 k opatreniu o účtovnej závierke mikro účtovnej jednotky. Nakoľko cieľom legislatívnej úpravy mikro účtovných jednotiek bolo zníženie administratívnej záťaže, hodnoty položiek strany aktív sa vykazujú iba v dvoch stĺpcoch. V stĺpci 1 sa prezentujú hodnoty bežného účtovného obdobia a v stĺpci 2 hodnoty bezprostredne podchádzajúceho účtovného obdobia. Položky majetku sa vykazujú v účtovnej hodnote upravenej o oprávky a opravné položky.

Chceli by sme poukázať na rozdiel medzi vykazovaním pohľadávok v súvahe malých a veľkých účtovných jednotiek s porovnaním vykazovania pohľadávok v súvahe mikro účtovných jednotiek. Tento rozdiel spočíva v tom, že pohľadávky sa vykážu iba v netto výške, to znamená, že ich výška sa nerozlišuje zvlášť na brutto hodnotu, opravné položky a následne na netto hodnotu, ako pri vykazovaní v súvahe malých a veľkých účtovných jednotiek, ale ich hodnota sa vykáže upravená, resp. znížená o opravné položky v danom účtovnom období. Účtovná jednotka patriaca do skupiny mikro účtovných jednotiek by zostatky na účtoch pohľadávok z obchodného styku vykazovala na nasledovných riadkoch:

⁴⁰ Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 31. marca 2003 č. 4455/2003-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p., § 2 ods. 3

Obrázok č. 2: Pohľadávky z obchodného styku v súvahe mikro účtovných jednotiek

UZMUJv14_2
 Súvaha
 Úč MÚJ 1 - 01

DIČ

IČO

Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie Netto 1	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie Netto 2
B.II.	Dlhodobé pohľadávky (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 316A, 31XA, 335A, 336A, 33XA, 354A, 355A, 358A, 35XA, 371A, 374A, 375A, 378A, 381A, 382A, 385A) - 391A	16		
B.III.	Krátkodobé pohľadávky súčet (r. 18 až r. 20)	17		
B.III.1.	Pohľadávky z obchodného styku (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 316A, 31XA) - /391A/	18		

Zdroj: Príloha č. 1 k opatreniu o účtovnej závierke mikro účtovných jednotiek.

Podľa Zákona o účtovníctve mikro účtovné jednotky ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, nemusia oceniť majetok reálnou hodnotou.

Účtovná jednotka prezentuje informácie o tvorbe a zúčtovaní opravných položiek k obchodným pohľadávkam vo Výkaze ziskov a strát.

Účtovná jednotka prezentuje v Poznámkach dôležité informácie, ktorých rozsah závisí od veľkostnej skupiny, do ktorej je účtovná jednotka zaradená. V poznámkach sa prezentujú údaje za bežné účtovné obdobie a na porovnanie aj za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie.

Na rozdiel od Poznámok zostavených účtovnou jednotkou patriacej do skupiny malých a veľkých účtovných jednotiek, mikro účtovná jednotka prezentuje informácie len za bežné účtovné obdobie.

Účtovná jednotka uvádza v Poznámkach bližšie informácie v súvislosti s pohľadávkami z obchodného styku:

Tabuľka č. 1: Vývoj opravných položiek k pohľadávkam za bežné účtovné obdobie a bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie:

Pohľadávky	Bežné účtovné obdobie				
	Stav OP na začiatku účtovného obdobia	Tvorba OP	Zúčtovanie OP z dôvodu zániku opodstatnenosti	Zúčtovanie OP z dôvodu vyradenia majetku z účtovníctva	Stav OP na konci účtovného obdobia
A	b	c	d	e	f

Pohľadávky z obchodného styku					
Pohľadávky voči dcérskej účtovnej jednotke a materskej účtovnej jednotke					
Ostatné pohľadávky v rámci konsolidovaného celku					
Pohľadávky voči spoločníkom, členom a združeniu					
Iné pohľadávky					
Pohľadávky spolu					

Zdroj: Príloha č. 3 k opatreniu 4455/2003-92

Podľa nášho názoru by bolo správne doplniť do tabuľky o opravných položkách k pohľadávkam riadok "Daňové pohľadávky a dotácie", nakoľko aj k nim sa môžu vytvárať opravné položky.

Tabuľka č. 2: Veková štruktúra pohľadávok

Názov položky a	V lehote splatnosti B	Po lehote splatnosti c	Pohľadávky spolu d
Dlhodobé pohľadávky			
Pohľadávky z obchodného styku			
Pohľadávky voči dcérskej účtovnej jednotke a materskej účtovnej jednotke			
Ostatné pohľadávky v rámci konsolidovaného celku			
Pohľadávky voči spoločníkom, členom a združeniu			
Iné pohľadávky			
Dlhodobé pohľadávky spolu			
Krátkodobé pohľadávky			
Pohľadávky z obchodného styku			
Pohľadávky voči dcérskej účtovnej jednotke a materskej účtovnej jednotke			

Ostatné pohľadávky v rámci konsolidovaného celku			
Pohľadávky voči spoločníkom, členom a združeniu			
Sociálne poistenie			
Daňové pohľadávky a dotácie			
Iné pohľadávky			
Krátkodobé pohľadávky spolu			

Zdroj: Príloha č. 3 k opatreniu 4455/2003-92

Tabuľka č. 3: Zostatková doba splatnosti s porovnaním bežného účtovného obdobia s bezprostredne predchádzajúcim účtovným obdobím

Pohľadávky podľa zostatkovej doby splatnosti A	Bežné účtovné obdobie b	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie c
Pohľadávky do splatnosti		
Pohľadávky so zostatkovou dobou splatnosti do jedného roka		
Krátkodobé pohľadávky spolu		
Pohľadávky so zostatkovou dobou splatnosti od jedného roka do päť rokov		
Pohľadávky so zostatkovou dobou splatnosti viac ako päť rokov		
Dlhodobé pohľadávky spolu		

Zdroj: Príloha č. 3 k opatreniu 4455/2003-92

Je dôležité, aby údaje v súčtových riadkoch v tabuľkách súhlasili s údajmi uvedenými v súvahe a vo výkaze ziskov a strát. Nebude to možné dodržať v niektorých tabuľkách, nakoľko v nich nie sú zahrnuté všetky položky zo súvahy. Napríklad súčet pohľadávok v tabuľke o vekovej štruktúre nebude rovnaký ako súčet v súvahe, pretože v danej tabuľke absentuje odložená daňová pohľadávka a účet 316 - Čistá hodnota zákazky, ktoré sú uvedené v osobitných tabuľkách.

Predpísaná forma tabuliek môže mať negatívnu stránku v takých prípadoch, v ktorých účtovnej jednotke vzniknú neštandardné situácie alebo ak uskutoční neštandardné transakcie. Ide napríklad o prípady, kedy účtovná jednotka kúpi alebo predá podnik alebo jeho časť, prípadne vloží nepenažný vklad vo forme podniku alebo jeho časti a pod.

3.5 Riziká pohľadávok a ich eliminácia

Podnikateľské riziko predstavuje nebezpečenstvo, kedy skutočne dosiahnuté výsledky z vykonávania podnikateľskej činnosti sú odlišné od cielených výsledkov, pričom odchýlky môžu byť žiaduce, ak bol dosiahnutý vyšší zisk ako predpokladaný, alebo nežiaduce v prípade ak bola dosiahnutá strata.

Účtovné jednotky reagujú na podnikateľské riziká rôzne, napríklad:

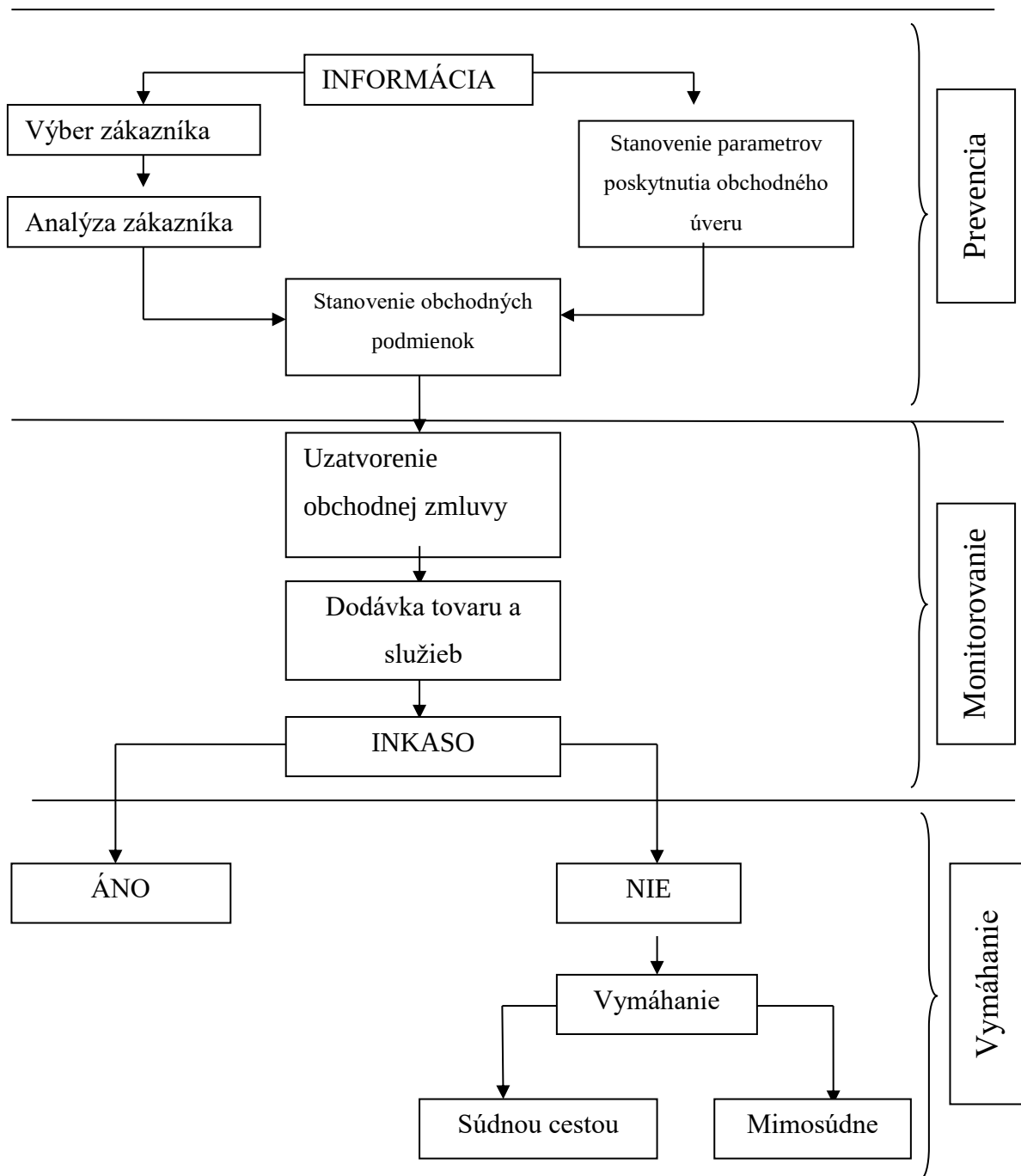
- vyhýbanie sa rizikám prostredníctvom eliminovania zdroja rizika v počiatočnej fáze a to vzdaním sa určitých cieľov,
- snaha účtovnej jednotky redukovať riziká pomocou dôkladnej prevencie,
- účtovná jednotka toleruje určitú mieru predvídateľných rizík, s ktorými sa dokáže vysporiadať,
- účtovná jednotka môže preniesť celé riziko alebo časť rizika na iný subjekt, napr. Prostredníctvom futurít, opcií, swapov, faktoringu, forfaitingu a pod.

Prevencia je veľmi dôležitá pred vznikom obchodno-záväzkového vzťahu s rizikovým partnerom. Rovnako treba neustále kontrolovať stálych obchodných partnerov, pretože aj dobré obchodno-záväzkové vzťahy sa môžu časom zmeniť, napríklad vplyvom druhotnej platobnej neschopnosti.

Pred vstupom účtovnej jednotky do obchodno-záväzkového vzťahu s novým partnerom by mala overiť jeho údaje z obchodného, živnostenského registra, na finančnej správe overiť IČ DPH, čiernu listinu pre platiteľov DPH a tým sa snažiť predísť možným rizikám. Nemenej dôležitá je aj priebežná kontrola údajov, prípadne nahliadnutie do registra účtovných závierok, kde sa ukladajú ročné účtovné závierky účtovných jednotiek, na skontrolovanie solventnosti obchodného partnera. Z praxe vieme, že nie všetky zmluvy sú uzatvorené medzi obchodnými partnermi v písomnej forme, väčšinou využívajú iba objednávky na vykonanie dodávok. Veriteľ by mal uzatvoriť minimálne rámcovú zmluvu,

v ktorej sa dohodnú základné princípy spolupráce, ako napr. sankcie, úroky z omeškania, zmluvné pokuty a pod.

Obrázok č. 3: Efektívne riadenie pohľadávok – výber a analýza obchodného partnera

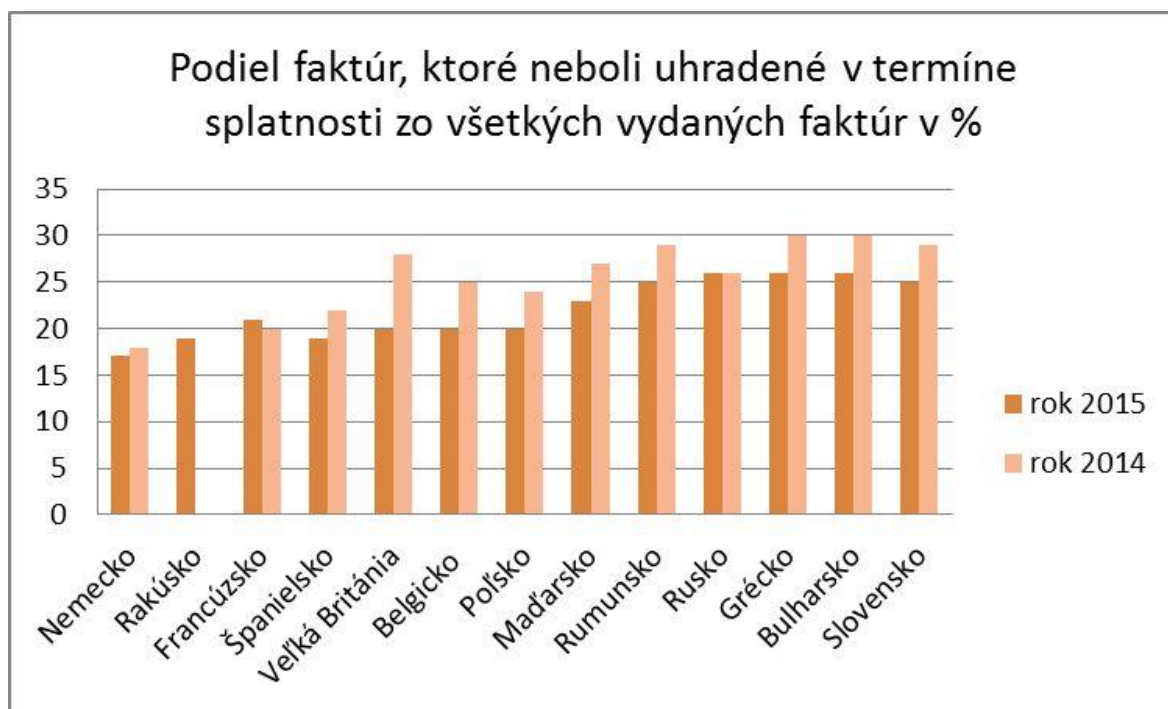

Zdroj: www.financnymanazment.sk

Účtovná jednotka musí venovať náležitú pozornosť pohľadávkam po lehote splatnosti, pretože vtedy začína plynúť premlčacia doba (vid'. str. 17). Po uplynutí premlčacej doby, už ani súdom nemôže byť priznaná pohľadávka veriteľovi. Nakoľko môžeme považovať obchod za úspešne zavŕšený až po inkase pohľadávok, je veľmi dôležité sledovať ich plnenie. Ak pohľadávka nebola zinkasovaná do uplynutia doby splatnosti, musí veriteľ upozorniť dlžníka prostredníctvom písomnej upomienky. Ak dlžník ani po doručení upomienky dlh neuhradí, je potreba tento problém riešiť včas iným spôsobom (napríklad obrátiť sa na advokáta, ktorý doručí dlžníkovi kvalifikovanú výzvu o dobrovoľnom splnení záväzku). V opačnom prípade musí veriteľ rátať s možnosťou vymáhania svojej pohľadavky aj prostredníctvom súdu.

Podľa prieskumu European Payment Practices 2015 je Slovensko jednou z krajín, ktoré majú najvyšší podiel nezaplatených faktúr po termíne splatnosti v Európe. Presne štvrtina vystavených faktúr na Slovensku nie je v termíne splatnosti uhradená, pričom ide o zlepšenie oproti roku 2014. Rovnaký podiel ako na Slovensku je podiel meškajúcich platieb faktúr aj v Rumunsku, ešte o percento vyšší v Grécku, Bulharsku alebo v Rusku. Naopak, v Maďarsku je to 23% a v Poľsku iba 22 percent. Západoeurópske krajiny sú na tom ešte lepšie, v Rakúsku je to 19 a v Nemecku iba 17 percent.

Graf č. 1: Podiel neuhradených faktúr

Zdroj: http://alianciapas.sk/category/graf_tyzdna/page/5/

Z praxe sme sa dozvedeli, že účtovné jednotky bežne vytvárajú účtovnú opravnú položku napríklad hneď na druhý deň od vzniku pohľadávky z dôvodu rizika jej nezaplatenia. Podľa nášho názoru je v zákone o účtovníctve nedostatočne definované, kedy má účtovná jednotka vykazovať pohľadávky. V zákone o účtovníctve je stanovené, že účtovná jednotka má vykázat pohľadávky, ak je takmer isté, že účtovná jednotka z nej v budúcnosti bude mať ekonomické úžitky. V praxi sa stáva, že účtovná jednotka vie už na začiatku pri vzniku pohľadávky, že z danej pohľadávky ekonomické úžitky mať nebude, a preto si myslíme, že by o takej pohľadávke možno účtovať nemala. Z účtovného hľadiska, ak k pohľadávke hneď na druhý deň vytvoríme opravnú položku, bude mať pohľadávka v súvahe nulovú hodnotu. Z daňového hľadiska bude neuznanou opravnou položkou zvyšujúcou základ dane a bude sa môcť začať znižovať najskôr až o 360 dní len vo výške 20%. Pohľadávka neprinesie plánované úžitky, ale naopak, veriteľ bude musieť sledovať dobu splatnosti pohľadávky, premlčaciu dobu, prípadne pravidelne kontrolovať, či sa obchodný partner nedostal do reštrukturalizácie. Možným riešením by napríklad bolo, keby odberatelia zaplatili vopred zálohovou faktúrou, prípadne mať pohľadávky poistené (viď kapitola 3.3.). Ďalšou možnosťou by bolo ošetriť zaplatenie pohľadávky ručením, pri ktorom sa ručiteľ veriteľovi zaviazal, že mu uhradí určitý záväzok, pokiaľ tento záväzok nebude riadne splatený dlžníkom.

3.6 Rizikovosť podnikateľského prostredia

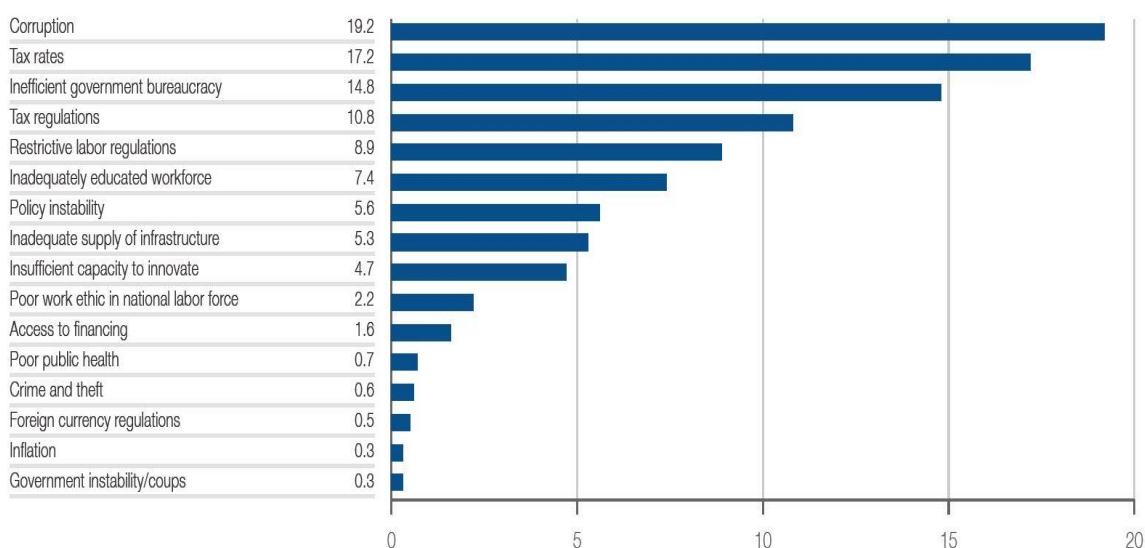
Odborníci z praxe, s ktorými sme komunikovali, neodporúčajú vymáhať neuhradené pohľadávky pomocou súdu, pretože ich dlhoročné skúsenosti sú negatívne, najmä ak ide o vymáhanie pohľadávok od veľkých spoločností. Stretávame sa s vysokým rizikom korupcie a nespravodlivosti. Tento názor nám dokazujú aj rôzne prieskumy podnikateľského prostredia. Jedným takýmto prieskumom je napríklad rebríček World Economic Forum, ktorý označil Slovensko ako druhú naskorumpovanejšiu krajinu sveta spomedzi vyspelých krajín patriacich do OECD. Na otázku, či sa na Slovensku dostatočne vyšetrojú najväčšie korupčné kauzy uviedlo 92% záporné stanovisko, 78% opýtaných si myslí, že sa rozhodne nevyšetrojú a 14% sa prikláňa k odpovedi „skôr nie“. 2% respondentov sa domnieva, že áno, rovnaký počet uviedlo skôr áno a 4% sa nechceli vyjadriť. Spolu odpovedalo 121 respondentov.⁴¹

⁴¹ <http://alianciapas.sk/trend-korupcia-zerie-krajinu-kauzy-dph-su-vysmech-obcanov/>

Graf č. 2: Najviac problematické faktory pri podnikaní

Most problematic factors for doing business

Source: World Economic Forum, Executive Opinion Survey 2016

Zdroj: <http://alianciapas.sk/trend-korupcia-zerie-krajinu-kauzy-dph-su-vysmech-obcanov/>

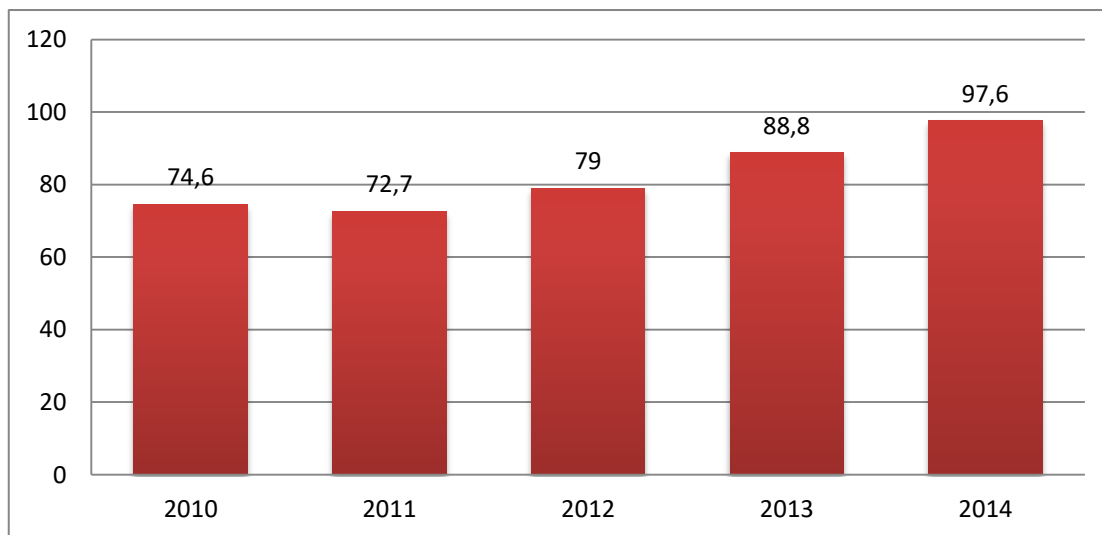
Vysoký dopad na podnikateľské prostredie mala aj kauza Váhostav. Spôsobila prepád hodnotenia podnikateľského prostredia o 2,24% oproti predchádzajúcemu kvartálu.

Akiová spoločnosť Váhostav pôsobí na slovenskom trhu viac ako 60 rokov a patrí ku gigantom v oblasti stavebníctva na Slovensku. V súčasnosti sa orientuje najmä na stavbu priemyslených komplexov, budovaní diaľničnej infraštruktúry a výstavbe priemyslených parkov. Chceli by sme týmto príkladom z praxe poukázať na významnosť pohľadávok z obchodného styku na to, akým spôsobom dokážu ovplyvniť podnikateľské prostredie a následne aj zmenu legislatívy. Spoločnosť Váhostav v roku 2014 zamestnávala 1291 zamestnancov, pričom spolupracovala s rôznymi obchodnými spoločnosťami a živnostníkmi na trhu.

Spoločnosť Váhostav sa prihlásila do verejnej súťaže na stavbu diaľnice D1 Dubná Skala – Turany (16 km). Navrhla cenu vo výške 137 mil. eur, ktorá bola na hrane. Spoločnosť v tom čase mala dve možnosti, buď pôjde s rizikom do projektu s cenou na hrane, alebo spoločnosť skrachuje a vyše tisíc zamestnancov ostane nezamestnaných. Spoločnosť sa rozhodla stavať s vyhlídkou do budúcnosti za ziskovejšími projektmi, avšak časový posun a rastúce ceny vstupov sa jej stalo osudným a dostala sa do veľkej straty. Následne jej k ešte väčšej strate dopomohli aj ďalšie neúspešné diaľničné projekty. Spoločnosť Váhostav prestala platiť svoje záväzky obchodným partnerom a jej dlh

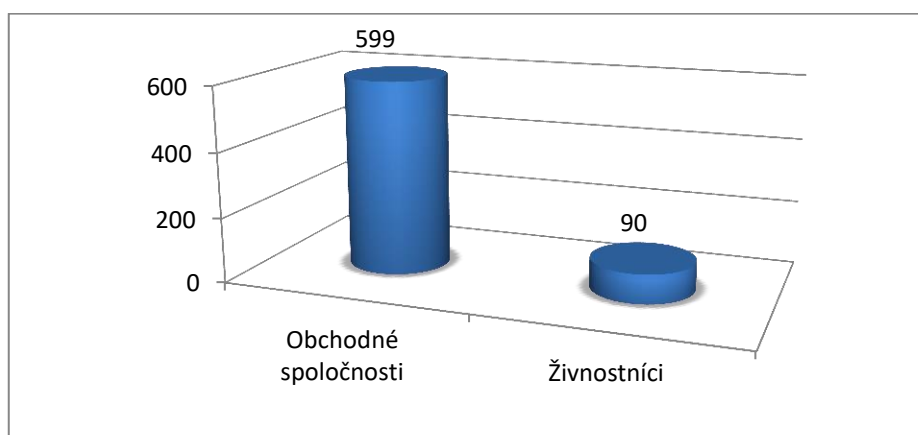
dosiahol výšku 136 miliónov eur. Spoločnosť sa dostala do reštrukturalizácie, predložila reštrukturalizačný plán, podľa ktorého plánovala vyplatiť všetkým veriteľom 32,3 percenta zo svojich pohľadávok, tzn. necelých 44 miliónov eur. Z tejto sumy však banky dostanú 24,5 milióna eur (100 percent pohľadávok) a 3,8 milióna eur ďalší veritelia so zabezpečením. Z uvedeného návrhu vyplýva, že nezabezpečeným spoločnostiam (malé spoločnosti a živnostníci) vyplatí iba 15 percent dlhu. Pre mnohé malé spoločnosti a živnostníkov to môže mať devastujúce následky, pretože nezískajú ani toľko peňazí, koľko odvedli na dani z pridanej hodnoty a dani z príjmov. Podľa nášho názoru je reštrukturalizácia lepším riešením ako konkurz, pretože v takom prípade by zostatky Váhostavu dokázali pokryť len 11,35 percent všetkých dlhov, pričom by zostali uspokojené len banky.

Graf č. 3: Celková zadlženosť spoločnosti Váhostav – SK v %

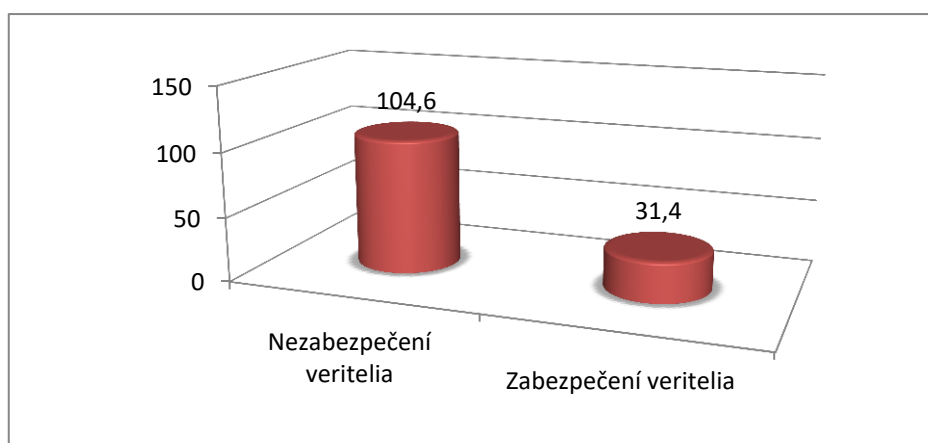
Zdroj: Vlastné spracovanie

Graf č. 4: Veritelia – celkový počet nezabezpečených veriteľov 689

Zdroj: Vlastné spracovanie

Graf č. 5: Dlhy (v mil. eur) – celková dlžná suma 136 miliónov eur

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka č. 4: Rozdelenie aktív a pasív

Rozdelenie aktív 2014 (v mil. eur)		Rozdelenie pasív 2014 (v mil. eur)	
Aktíva	147	Pasíva	147
Neobežný majetok	45	Vlastné imanie	3,5
Obežný majetok	102	Závazky	144
Časové rozlíšenie	N/A	Časové rozlíšenie	N/A

Zdroj: Vlastné spracovanie

Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) vo vlastnom prieskume pripravila v prvom štvrtroku 2016 index podnikateľského prostredia, kde skúmala otázky typu „uplatňovanie rovnosti pred zákonom“ a „vymáhateľnosť práva a funkčnosť súdnictva“.

Graf č. 6: Index podnikateľského prostredia

Zdroj: http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivy/index_podnikatelskeho_prostredia/

Najhoršie hodnotenie získala otázka „funkčnosť súdnictva a vymáhateľnosť práva“. Výrazným spôsobom k tomu výsledku prispela reštrukturalizácia spoločnosti Váhostav, ktorá vyvolala pochybnosti o funkčnosti právneho systému na Slovensku. Dôvodom sú pochybnosti nad sudkyňou, ktorá rozhodovala o reštrukturalizácii a jej schválení aj napriek chybám správkyne konkurznej podstaty.

Odborníci z praxe neodporúčajú využívať spôsob vymáhania pohľadávok prostredníctvom súdu, pretože je to podľa ich názoru veľmi zdĺhavý proces, pri ktorom 9 z 10 prípadov veriteľ nezíska späť svoje peňažné prostriedky, ale môže sa dostať ešte do vyššej straty. Treba si zvážiť tento spôsob vymáhania najmä pri takýchto situáciách:

- ak sa výška pohľadávky nevyrovná časovej a finančnej náročnosti pri jej vymáhaní. Súdne konanie môže trvať niekoľko rokov a je veľmi náročné nielen z hľadiska času, energie ale aj z finančného hľadiska.
- veriteľ vyhrá súdne konanie, ale pri exekúcii sa zistí, že dlžník má veľa dlhov a nemá žiadny majetok na ich pokrytie. V praxi sa takáto pohľadávka označuje ako nedobytná pohľadávka. Veriteľ okrem toho musí znášať aj všetky trovy konania,

- ak veriteľ súdne konanie v najvyššou pravdepodobnosťou vyhrá, ale výška pohľadávky je nízka, pretože náklady na súdne poplatky, odmeny advokátovi a pod. môžu byť vyššie ako samotná vymožená pohľadávka. V praxi sa definuje pohľadávka ako nevýznamná, ak jej hodnota je nižšia ako 500 €.

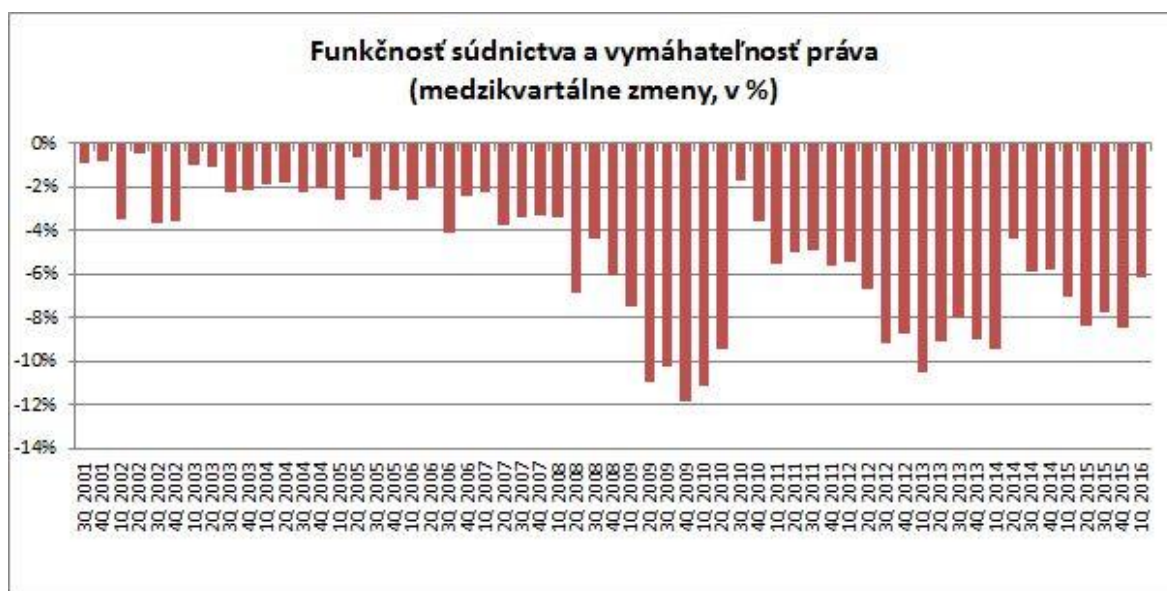
V jednom konkrétnom prípade z praxe bol podaný návrh platobného rozkazu v Košiciach. Žalovaný prevzal tovar (vajíčka v hodnote 100 000 €), za ktorý nezaplatil. Žalovaný podal odpor voči tomuto platobnému rozkazu s odôvodnením, že tovar bol poškodený, ale podpísal dodací list. Žalovaný maril súdne pojednávanie s tým, že sa nedostavil na pojednávanie a jeho právny zástupca poslal ospravedlnenie na PN 7 krát. Po 7 pokusoch o pojednávanie a rôznych sťažnostiach sa uskutočnilo pojednávanie, ale žalovaný podal odvolanie, čím sa prípad predĺžil o ďalších 6 mesiacov. Následne sa pristúpilo k exekúcii, kde sa zistilo, že dlžník nemá žiadny majetok. Veriteľ musel znášať všetky náklady spojené so súdnym konaním aj cestovné náklady pre advokáta 7 krát z Bratislavy do Košíc.

V ďalšom prípade z praxe ide o nezaplatenú pohľadávku z titulu medzinárodnej prepravy, ktorá sa premlčuje v lehote po uplynutí jedného roka. Veriteľ začal pohľadávku vymáhať po roku na základe vymáhacieho listu. Následne podal návrh na súdne konanie a na začatie konkurzného konania. Ako druhého veriteľa označil neexistujúcu osobu. Zo strany dlžníka to bolo možné rozporovať s tým, že nemá viac veriteľov a pohľadávka je premlčaná, čo by znamenalo, že začaté konkurzné konanie trvá 1 rok a kým konkurzné konanie trvá, žiadny obchodný partner s ním nebude komunikovať. Nemá nárok na žiadne verejné obstarávanie ani úver. Druhou možnosťou je zaplatiť 35 000 €, lebo je to menšia škoda ako byť v konkurznom konaní.

Druhou v poradí najnegatívnejšie hodnotenou položkou v prieskume bolo „uplatňovanie princípu rovnosti pred zákonom“ ako reakcia na zmeny v zákone o reštrukturalizácii, ktoré boli prijaté v zrýchlenom legislatívnom konaní. Táto zmena nastala tesne pred schválením reštrukturalizačného plánu spoločnosti Váhostav, pričom podnikatelia upozorňovali dlhodobo na nedostatky zákona o reštrukturalizácii. Prijaté zmeny podľa nich dostatočne neriešia problémy v tejto oblasti. Navyše poukazujú na reštrukturalizáciu Doprastavu, ktorá prebiehala podľa pôvodných pravidiel, a tým sa uplatňoval rozdielny prístup k veriteľom týchto spoločností. Ďalej sa zaviedli nové pravidlá pri platení DPH. Cieľom tejto zmeny bolo pomôcť malým a stredným

podnikateľom, ktorí čelili veľkému finančnému tlaku. Podstatou problému bolo, že po vystavení faktúry boli povinní do 25. dňa nasledujúceho mesiaca odvieť DPH z takejto faktúry štátu, hoci peniaze v danom období (alebo vôbec – ako to bolo v prípade Váhostavu) nedostali. Museli si často zaobstarať cudzie zdroje, aby boli schopní uhradiť svoje daňové povinnosti, prípadne čelili daňovým exekúciám. Po zavedení zmeny platiteľa DPH, ktorých ročný obrat nepresahuje 100 000 eur, majú možnosť od 1. januára 2016 uplatňovať osobitnú úpravu, pričom daňová povinnosť u nich vzniká až po úhrade DPH od svojho odberateľa. Rovnaká podmienka platí aj pri uplatnení si nároku na odpočet DPH, ktorí si môžu podnikatelia uplatniť až vtedy, keď sami uhradia DPH dodávateľovi, ktorý uplatňuje túto osobitnú úpravu.

Graf č. 7: Funkčnosť súdnictva a vymáhateľnosť práva

Zdroj: <http://alianciapas.sk/tag/vymozitelnost-prava/>

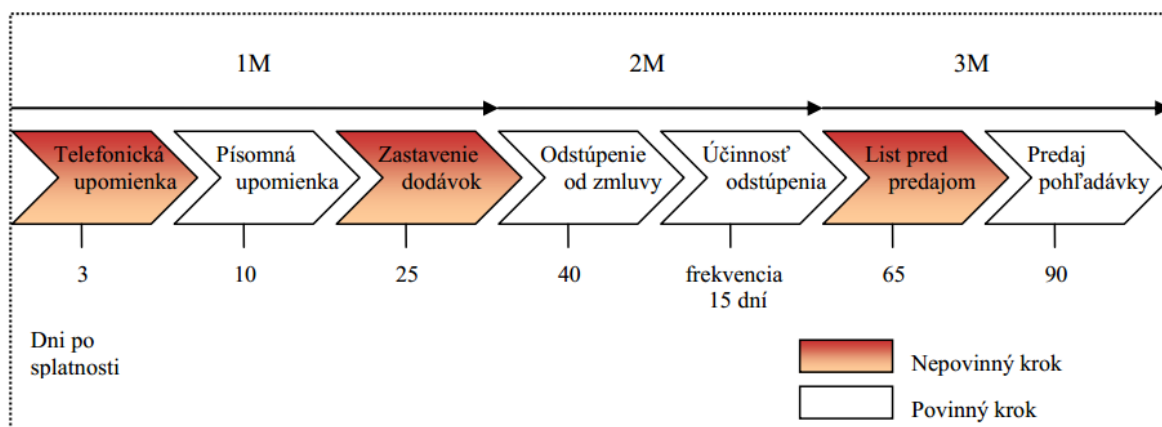
3.7 Spôsoby vymáhania pohľadávok

Účtovná jednotka, ktorá je veriteľom môže nesplatené pohľadávky vymáhať sama vlastným podnikovým špecializovaným spôsobom bez pomoci iných subjektov, alebo zverí vymáhanie pohľadávky externej účtovnej jednotke, ktorej hlavnú činnosť tvorí vymáhanie nesplatených pohľadávok. Interné vymáhanie je vhodné na udržanie lojálnych vzťahov a počíta s možnosťou ďalšej spolupráce.

Veriteľ môže docieľiť úhradu dlhu mimosúdnu cestou, a to napríklad uznaním záväzku dlžníka v písomnej forme, ktoré môže neskôr slúžiť ako podklad pri následnom neplnení dosahu na prenos dôkazného dlhu a predĺženie premlčacej doby. Ďalším spôsobom je uzavretie súdneho zmieru, rozhodcovskú zmluvu alebo spísanie notárskej zápisnice, ktorá bude následne exekučným titulom. Obchodný zákonník vymedzuje zabezpečenie záväzku pomocou zmluvnej pokuty, záložným právom, zmenkou, zabezpečením prevodom práva, ručením a pod.

Odborný poradca odporúča v rámci mimosúdneho vymáhania razantnejší spôsob tzv. 7 krokového vymáhacieho postupu. Dni po splatnosti uvedené pod každým krokom vymedzujú koľko dní je pohľadávka po lehote splatnosti a v tomto bode by mala spoločnosť uskutočniť danú fázu. V etape „list pred predajom“ je uvedená frekvencia 15 dní, čo znamená, že túto aktivitu podnik zrealizuje najmenej 15 dní po predchádzajúcom kroku. 1M, 2M, 3M reprezentujú mesiace po splatnosti pohľadávky, kedy dochádza k uskutočneniu jednotlivých krokov. Postup zobrazuje aj kroky, ku ktorým nie je nutné pristupovať tak striktné, resp. je možné ich úplne vynechať. Uvedené kroky možno aplikovať aj na objem dlhu, čomu predchádza stanovenie horných limitov, po prekročení ktorých dôjde k uskutočneniu nasledujúcej fázy. Pri záverečnej etape „predaj pohľadávky“ sa využívajú externé subjekty mimosúdneho vymáhania, a tým možno poukázať na kombináciu interných a externých zdrojov.

Schéma č. 1: Razantnejší vymáhací scenár

Zdroj: DANIEL, P. 2012. *Interným mimosúdny vymáhaním možno dostať peniaze lacno a rýchlo*. In Finančný manažment. ISSN 1338-7065, 2012, č. 4, s. 32-38.

V prípade, ak interné mimosúdne vymáhanie nie je účinné, veriteľ sa môže obrátiť na právnické agentúry, faktoringové alebo inkasné spoločnosti, ktoré disponujú potrebnými informáciami o platných predpisoch a sú vo vymáhacích procesoch zbehlé.

3.7.1 *Vymáhanie pohľadávok súdnou cestou*

Odborníci z praxe odporúčajú podať návrh na vydanie **platobného rozkazu**, ktorý veriteľovi zabezpečuje príjem peňažných prostriedkov od dlžníka doborovoľne a súčasne neplynne premlčacia lehota pohľadávky. Dlžník má výhodu v tom, že nie je stíhaný exekúciou a po uhradení záväzku sa platobný rozkaz stane právoplatným a skončí sa fáza súdneho vymáhania pohľadávky, čím ušetrí aj na trovách konania. V prípade, ak dlžník prestane plniť svoje povinnosti platenia pohľadávky, prípadne podá kvalifikovaný odpor, pokračuje sa zaslaním žiadosti o nariadenie pojednávania vo veci samej. V prípade žaloby je súdne konanie zdĺhavejšie (aj niekoľko rokov), nakoľko je nutná účasť oboch strán na pojednávaní, zatiaľ čo vymáhanie pohľadávky prostredníctvom platobného príkazu sa môže uskutočniť aj bez pojednávania, čím sa celý proces skracuje na niekoľko mesiacov.

Ďalším spôsobom, ktorý vydáva súd je **rozkaz na plnenie**. Ukladá nielen povinnosť určitého plnenia, či už peňažného charakteru alebo inú povinnosť, napríklad niečo dodať, dokončiť alebo vykonať pre navrhovateľa. Rozkaz na plnenie je možné vydať aj v skrátenom konaní bez výslovnej žiadosti navrhovateľa, bez možnosti vyjadrenia sa odporcu. Súd vydá rozkaz na plnenie na základe posúdenia dostatočnej dôvodnosti nároku.

Európsky platobný rozkaz je vydaný v súlade s osobitným predpisom - Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) číslo 1896/2006 z 12. decembra 2006. Cieľom nariadenia je, aby bol európsky platobný rozkaz, ktorý bol vydaný v jednom členskom štáte a ktorý sa stal vykonateľným, považovaný za rozkaz vydaný v členskom štáte, v ktorom sa o výkon žiada. To znamená, že vykonateľný európsky platobný rozkaz (exekučný titul) sa automaticky uzná a vykoná v inom členskom štáte bez potreby ďalšieho vyhlásenia vykonateľnosti v členskom štáte, v ktorom sa o výkon žiada, a bez akejkoľvek možnosti namietat' proti jeho uznaniu.

V prípade, ak bol na dlžníka vyhlásený konkurz, veriteľ musí prihlásiť svoju pohľadávku pomocou prihlášky u prideleného správcu na súde do 45 dní od vyhlásenia konkurzu, resp. do 30 dní od povolenia reštrukturalizácie. Je potrebné, aby veriteľ sledoval

v Obchodnom vestníku, či na dlžníka nebol vyhlásený konkurz, pretože prihlášku musí podať aj v prípade, ak veriteľ vymáha svoju pohľadávku súdnou cestou.

Podľa nášho názoru je najvýhodnejším spôsobom získania peňažných prostriedkov uzavretie súdneho zmieru na základe dohody so žalovaným a následne jeho schválenie súdom. Ide o ekonomické výhody v podobe vrátenia značnej časti zaplateného súdneho poplatku a po obdržaní uznesenia o schválení súdneho zmieru je jeho dodržiavanie zo strany žalovaného kontrolované v pravidelných intervaloch.

3.7.2 Exekučné vymáhanie pohľadávok

V prípade, ak si dlžník naďalej neplní povinnosť úhrady pohľadávky ani napriek právoplatnému rozhodnutiu súdu, veriteľ môže podať návrh na vykonanie exekúcie na príslušný exekútorský úrad. Podstatou exekúcie je vymôcť plnenie povinnosti uloženej rozhodnutím, ak si ju dlžník neplní dobrovoľne.

Exekučné konanie sa začína oprávneným návrhom, ktorý sa zasiela súdnemu exekútorovi. Exekúovať možno len na základe exekučného titulu, ktorým je právoplatné vykonateľné rozhodnutie súdu, ktoré postihuje majetok alebo zaväzuje k povinnosti. Súd udelí exekútorovi poverenie, na základe ktorého môže začať vykonávať exekúciu. Následne súd zašle povinnému i oprávnenému upovedomenie o začatí exekúcie do vlastných rúk. Povinný musí v upovedomení uspokojiť pohľadávku alebo môže podať do 14 dní od doručenia upovedomenia voči nemu námietky, prípadne zákaz nakladať so svojím majetkom.⁴²

Príklad č. 9:

Účtovnej jednotke A. vznikla dňa 29.6.2016 pohľadávka z predaja tovaru vo výške 2000 € voči účtovnej jednotke B. Pohľadávka bola čiastočne uhradená dňa 28.7.2016 v lehote splatnosti (do 30 dní) vo výške 500 €. Zvyšná časť pohľadávky nebola niekoľko mesiacov uhradená, a preto sa účtovná jednotka A rozhodla podať návrh na začatie exekučného konania dňa 10.10.2016.

Exekútor začal voči povinnému, dlžníkovi B exekučné konanie za účelom vymoženia dlžnej sumy z titulu neuhradenej pohľadávky v sume 1500 € voči oprávnenej

⁴² <http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/2012/05/4259-exekucne-konanie>

účtovnej jednotke. Exekútor uložil povinnosť úhrady pohľadávky bankovým prevodom na bankový účet veriteľa. Exekútor si za vykonané služby vystavil faktúru dňa 19.11.2016, ktorú účtovná jednotka A v plnej výške uhradila formou bankového prevodu dňa 24.11.2016.

Dlžník B po doručení exekučného príkazu pohľadávku uhradil bankovým prevodom oprávnenému v plnej výške dňa 15.11.2016

Účtovanie u oprávnenej účtovnej jednotky A:

Dátum	Doklad	Text	Suma	MD	D
29.6.2016	VFA	Vznik pohľadávky	2000	311/AE1	604
28.7.2016	VBÚ	Čiastočné inkaso pohľadávky na bankový účet	500	221	311/AE1
10.10.2016	IÚD	Preúčtovanie pohľadávky v exekučnom konaní na analytický účet	1500	311/AE2	311/AE1
15.11.2016	VBÚ	Inkaso pohľadávky od dlžníka	1500	221	311/AE2
19.11.2016	PFA	Vznik záväzku voči exekútorovi	250	518	321
24.11.2016	VBÚ	Úhrada záväzku exekútorovi	250	321	221

Zdroj: Vlastné spracovanie

ZHRNUTIE:

Cieľom tejto práce bolo poukázať na najvýznamnejšie oblasti pohľadávok z obchodného styku z rôznych aspektov. Na začiatku sme si stanovili tri hypotézy, ktorých výsledky si zhrnieme.

Pri prvej hypotéze sme predpokladali, že súdne vymáhanie pohľadávok nezaručí skutočné vrátenie dlhu. Táto hypotéza sa potvrdila na základe skúseností odborníkov, ktorí nás oboznámili s reálnymi príkladmi z ich dlhoročnej praxe. Odborníci z praxe odporúčajú vyhnúť sa súdnemu vymáhaniu pohľadávok úplne, prípadne podať návrh na vydanie platobného rozkazu.

Druhá hypotéza sa týka nedisciplinovanosťou dlžníkov pri úhrade svojich záväzkov, čo má za následok časté zmeny v zákonoch. Túto hypotézu nám potvrdil prieskum European Payment Practices 2015, podľa ktorého je Slovensko jednou z krajín, ktoré majú najvyšší podiel nezaplatených faktúr po termíne splatnosti v Európe. Odporúčame znížiť riziko z nezaplatenia pohľadávok pravidelným sledovaním finančnej situácie svojich obchodných partnerov, využívať zálohové faktúry, ručenie alebo poistenie pohľadávok.

Pri tretej hypotéze sme predpokladali, že súdnictvo je dlhodobo neriešený problém, ktorý má nepriaznivý vplyv na podnikateľské prostredie. Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) spravila prieskum podnikateľského prostredia, ktorým potvrdila túto hypotézu. Najhoršie hodnotenie v prieskume získala otázka „funkčnosť súdnictva a vymáhateľnosť práva“.

Záver

Zúčtovacie vzťahy tvoria dôležitú súčasť každej aktívnej činnosti účtovnej jednotky. Pohľadávky sú u nás upravené viacerými zákonmi, my sa v diplomovej práci opierame výhradne o slovenskú právnu úpravu. Pri písaní diplomovej práce sme sa zamerali najmä na oblasť oceňovania, účtovania a vykazovania pohľadávok z obchodného styku vychádzajúc z ustanovení účtovnej legislatívy. Súčasne s účtovnou legislatívou sme zapracovali aj ustanovenia Obchodného zákonníka v súvislosti s premlčacou dobou pohľadávok.

Pre správnu prezentáciu pohľadávok z obchodného styku musí účtovná jednotka pohľadávky v prvom rade správne charakterizovať, oceniť, zaúčtovať pri ich vzniku a následne vykázať v účtovnej závierke tie pohľadávky, ktoré nie sú ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka inkasované. Súčasne musí účtovná jednotka posúdiť reálnosť ocenenia pohľadávok, aby boli údaje v účtovnej závierke prezentované verne a pravdivo. Účtovná jednotka pri oceňovaní musí dodržiavať aj iné účtovné zásady, napríklad zásadu opatrnosti a zásadu nepretržitého pokračovania v činnosti.

Vychádzajúc z daňovej právnej úpravy sme zapracovali podľa jednotlivých ustanovení do záverečnej práce problematiku opravných položiek a odpisu pohľadávok týkajúcu sa pohľadávok z obchodného styku. Následne pri aplikácii teórie z pohľadu daňovej a účtovnej legislatívy na vybraných príkladoch sme analyzovali ich vzájomné dopĺňanie, ale aj ich dopad pri posudzovaní výsledku hospodárenia v súvislosti s vytváraním opravných položiek k pohľadávkam.

Pohľadávky sú neodmysliteľnou súčasťou obchodných vzťahov každej účtovnej jednotky, a preto považujeme za veľmi významné porozumieť jednotlivým aspektom, ktoré ich ovplyvňujú. V diplomovej práci sa venujeme vybraným príkladom z praxe v súvislosti s účtovaním pri tvorbe opravných položiek k pohľadávkam, pohľadávkam pri postúpení, započítaní pohľadávok a záväzkov a v prípade sporov o uznaní pohľadávky. Vedieť manévrovať medzi daňovými, právnymi a účtovnými zákonmi je dôležité najmä v prípadoch, kedy sa účtovné jednotky domáhajú inkasa svojich pohľadávok a musia vedieť reagovať na dané okolnosti, v ktorých sa práve nachádzajú. Môže ísť o situáciu napríklad ak má účtovná jednotka pohľadávku voči spoločnosti, na ktorú bol vyhlásený konkurz. Vtedy je potrebné vedieť aké podmienky musí účtovná jednotka splniť, aby mala možnosť vymôcť svoje pohľadávky, pretože ak nesplní podmienky stanovené zákonom, môže prísť

nielen o peňažné prostriedky, ale malo by to aj nepriaznivé daňové následky. V tomto prípade je lehota na prihlásenie pohľadávky 45 dní od vyhlásenia konkurzu, to znamená, že účtovná jednotka musí reagovať rýchlo. Ďalej by mala účtovná jednotka vedieť ako má postupovať v prípade nevymožiteľnej pohľadávky, alebo môže nastať situácia, že súd zruší konkurz napríklad z dôvodu nepostačujúceho majetku dlžníka. Jednou z možností, ktorú sme uviedli v diplomovej práci, ako predísť takýmto negatívnym situáciám je poistenie pohľadávok.

Výsledkom diplomovej práce je niekoľko zistení. Prvým zistením je, že slovenská právna úprava je veľmi nestála, vzhľadom k častým zmenám, ktoré nastávajú v tejto oblasti. Túto nestálosť národnej právnej úpravy, spôsobenú pravidelnými novelizáciami jednotlivých zákonov, považujeme za vysoko negatívny faktor podnikateľského prostredia na Slovensku.

Ďalším zistením je, že slovenská právna úprava podľa nášho názoru nedostatočne podporuje fungovanie účtovných jednotiek na podnikateľskom trhu, práve naopak, súčasné odvodové a daňové zaťaženia môžu byť pre mikro a malé účtovné jednotky priam likvidačné. Snaha o zníženie administratívnej záťaže pri zostavovaní účtovnej závierky pre mikro účtovné jednotky je podľa nášho názoru nedostačujúca oproti iným povinnostiam, ktoré im vyplývajú zo zákonov a sú rovnaké aj pre veľké účtovné jednotky.

Ďalej by sme chceli poukázať na fakt, že ak by mikro alebo malá účtovná jednotka chcela vymáhať svoje neinkasované pohľadávky prostredníctvom súdu, nemusí mať na to dostatok peňažných prostriedkov, alebo sa jej to v konečnom dôsledku ani neoplatí, vzhľadom na všetky náklady, ktoré s tým súvisia. Jedným z riešení, ako sa chrániť pred stratou z neinkasovanej pohľadávky je poistenie pohľadávok, to znamená, ak účtovnej jednotke odberateľ pohľadávku nezaplatí, poisťovňa účtovnej jednotke pohľadávku preplatí v zmluvne dohodnutej výške a preberá náklady spojené s vymáhaním pohľadávky. Chceme poukázať na to, že je to pomerne drahý typ poistenia vzhľadom na rizikovosť. Poisťovne teda poskytujú toto poistenie najmä veľkým účtovným jednotkám. Pritom, keď porovnáme mikro účtovnú jednotku a jej ročný obrát v porovnaní s veľkou účtovnou jednotkou, prichádzame k záveru, že tento systém nie je spravodlivo nastavený.

Použitá literatúra

Knihy:

1. BAŠTINCOVÁ, A. 2014. *Účtovníctvo a dane fyzických osôb*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2014. s. 90. ISBN 978-80-8168-132-5.
2. MÁZIKOVÁ, K. 2013. *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, spol. s.r.o., 2013. s. 153. ISBN 978-80-8078-567-3.
3. ŠLOSÁROVÁ, A. a kol 2006, *Analýza účtovnej závierky*. 1. Vyd. Bratislava : Iura Edition, 2006. s. 333. ISBN 80-8078-070-6.
4. KRÁĽOVIČ, J. – VLACHYNSKÝ, K. 2011. *Finančný manažment*. 3. vyd. Bratislava : Iura Edition, spol. s.r.o., 2011. s. 468. ISBN 978-80-8078-356-3.
5. HVAŠTOVÁ, J. 2010. *Podvojný účtovníctvo podnikateľských subjektov*. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2010. s. 234. ISBN 978-80-225-3082-8.
6. SOLÍK, J. 2011. *Účtovníctvo a dane podnikateľských subjektov*. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. s. 169. ISBN 978-80-225-3179-5.
7. T.J.DAYE. 2011. *The 5 Elements of the Highly Effective Debt Collector*. Bloomington: iUniverse, 2011. 75 s. ISBN 978-1-4620-3329-4.
8. WILLIAMS, S. 2010. *Fight Back Against Unfair Debt Collection Practices*. New Jersey: FT Press, 2010. 224 s. ISBN 978-0-13-705830-3.

Články v časopisoch:

1. DIVINCOVÁ, A.: Vymáhanie pohľadávok – ako ich efektívne vymôcť? In *Ekonomika, financie a manažment podniku VII. : zborník vedeckých statí pri príležitosti Týždňa vedy a techniky*. [S. 1-9][CD-ROM]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. ISBN 978-80-225-3725-4.
2. SZÁSZOVÁ, R. – SZÁSZ, M: Oceňovanie pohľadávok a záväzkov v cudzej mene v účtovníctve podnikateľov. In: *Účtovníctvo – audítorstvo – daňovníctvo v teórii a praxi*, 10/2008. Súvaha, 2008, s. 354. ISSN 1335-2024.
3. DANIEL, P. 2012. Interným mimosúdnyim vymáhaním možno dostať peniaze lacno a rýchlo. In *Finančný manažment*. ISSN 1338-7065, 2012, č. 4, s. 32-38.

4. DANIEL, P. 2012. Vymáhanie pohľadávok cez inkasnú agentúru- aké služby môže veriteľ požadovať? In Finančný manažment. ISSN 1338-7065, 2012, č. 7-8, s. 41-48.

Elektronické dokumenty:

1. ADAMÍKOVÁ, M. 2013. Účtovanie pohľadávok v podvojnom účtovníctve. In: *Dane a účtovníctvo v praxi*. Podvojný účtovníctvo, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vznik-uctovanie-a-ocenovanie-pohladavok-vybrane-problemy.m-2952.html>>
2. DAŇOVÝ TIP: OPRAVNÉ POLOŽKY K NEPREMLČANÝM RIZIKOVÝM POHLADÁVKAM. Daňové centrum. 2015. [online] 2015 [cit. 20.03.2016]. Dostupné na internete: < <http://www.danovecentrum.sk/clanok-z-titulky/danovy-tip--opravne-polozky-k-nepremlcany-m-rizikovym-pohladavkam-aktualita-dc-7-2015.htm>>.
3. DIATKA, S. 2014. Pohľadávky z právneho a daňového hľadiska. In: *Daňové centrum: Odborné články*, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/pohladavky-z-pravneho-a-danoveho-hladiska.htm>>
4. GÁŠPÁROVÁ, E. 2014. Vybrané problémy pri postúpení pohľadávok. In: *Dane a účtovníctvo v praxi: Podvojný účtovníctvo*, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vybrane-problemy-pri-postupeni-pohladavok.m-3154.html>>
5. GÁŠPÁROVÁ, E. 2014. Vznik, účtovanie a oceňovanie pohľadávok – vybrané problémy. In: *Dane a účtovníctvo v praxi: Podvojný účtovníctvo*, [online]. 2014, roč. 2014, č. 10 [cit. 2015-04-16]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/vznik-uctovanie-a-ocenovanie-pohladavok-vybrane-problemy.m-2952.html>>.
6. GAŠPÁROVÁ, E. 2015. Započítanie pohľadávok. In: *Dane a účtovníctvo v praxi: Podvojný účtovníctvo*, [online]. 2015, roč. 2015, č. 5 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na

- internete: < <http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/zapocitanie-pohladavok.m-3190.html>>.
7. GÁŠPÁROVÁ, E. 2011. Zmenky ako cenný papier, platobný a zabezpečovací prostriedok a ich zobrazenie v účtovníctve. In *Daňové centrum*. [online]. 2011 roč. 14, č. 10 [cit. 14.04.2016]. Dostupné na internete: <[http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/Zmenky-ako-cenny-papier-platobny-a-zabezpe covaci- prostriedok-a-ich-zobrazenie-v-uctovnictve-podnikatelov.html](http://www.danovecentrum.sk/odborny-clanok/Zmenky-ako-cenny-papier-platobny-a-zabezpe-covaci-prostriedok-a-ich-zobrazenie-v-uctovnictve-podnikatelov.html)>
 8. NOLO. Top Five Debt Collector Phone Tactics. [online] [cit. 26.01.2016] Dostupné na internete: <<http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/top-five-debt-collector-phonetactics.html>>.
 9. ODPIS POHLÁDÁVOK V KONKURZE. Daňové centrum. 2015. [online] 2015 [cit. 20.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/priklad-z-praxe/odpis-pohladavky-v-konkurze-1.htm>>.
 10. POHLÁDÁVKY POSTIHNUTÉ VÝKONOM EXEKÚCIE. Dane a účtovníctvo. 2013. [online] 2013 [cit. 20.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/odborne-clanky/Uctovanie-pohladavok-a-zavazkov-v-sudnych-sporoch-Pohladavky-postihnute-vykonom-exekucie.htm>>.
 11. ROZHODCOVSKÝ SÚD EURES. 2012. Situácie z praxe. [online] 2012 [cit. 26.01.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.arbitraz-mediacia.sk/otazky.html>>.
 12. STÁLY ROZHODCOVSKÝ SÚD. Výhody rozhodcovského konania. [online] [cit. 26.01.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.stalyrozhodcovskysud.sk/?id=6>>.
 13. TIMKO, M. 2010. Vymáhanie nezaplatených faktúr. In *Mesačník podnikanie*. [online] 2010 [cit. 26.01.2016]. Dostupné na internete: <<http://mp.msponline.sk/vymahanienezaplatenych-faktur>>. ISSN 1338-256X.
 14. TURÓCIOVÁ, J. 2015. Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k pohľadávkam. In *Daňové centrum*. [online]. 2015. [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/uctovne-suvztaznosti/547-tvorba-a-zuctovanie-opravnych-poloziek-k-pohladavkam-2015.html>>.
 15. ÚČTOVANIE ODPÍSANÝCH POHLÁDÁVOK NA PODSÚVAHOVÝCH ÚČTOCH. Daňové centrum. 2013. [online] 2013 [cit. 20.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/priklady-z-praxe/Uctovanie-odpisanych-pohladavok-na-podsuvahovych-uctoch.htm>>.

16. ÚČTOVANIE POHLADÁVOK A ZÁVAZKOV V SÚDNYCH SPORoch. Daňové centrum. 2013. [online] 2013 [cit. 20.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.danovecentrum.sk/odborne-clanky/Uctovanie-pohladavok-a-zavazkov-v-sudnych-sporoch-1.htm>>.
17. ÚČTOVANIE POHLADÁVOK V PODVOJNOM ÚČTOVNÍCTVE. Dane a účtovníctvo. 2013. [online] 2013 [cit. 20.03.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/uctovanie-pohladavok-v-podvojnem-uctovnictve.m-2521.html>>.
18. VANKOVÁ, L. 2015. Pohľadávky v zákone o dani z príjmov. In *Dane a účtovníctvo v praxi*. [online]. 2015. roč. 2015, č. 6 [cit. 15.04.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/pohladavky-v-zakone-o-dani-z-prijmov-zmeny-od-1-januara-2015.m-3220.html>>.
19. VÝSLEDOK HOSPODÁRENIA A JEHO SKRESLENIE. 2015. Finančná analýza podniku. [online] [cit. 26.1.2016] Dostupné na internete: <<http://www.fap.sk/Rentabilita/VYsledok-hospodarenia-a-jeho-skreslenie.htm>>.
20. WORLD ECONOMIC FORUM. 2015 Judicial Independence. [online] [cit. 26.1.2016] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2015_factsheet_en.pdf>.

Právne normy:

1. Občiansky súdny poriadok č. 200/2013
2. Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. Decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p.
3. Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 31. marca 2003 č. 4455/2003-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v z. n. p..
4. Trestný zákon č. 300/2005 Z. z.
5. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v z. n. p.
6. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v z. n. p.

7. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v z. n. p.
8. Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v z. n. p.
9. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v z. n. p.